

Comedia nebunilor

sau

Îngerul bătrîn

piesă în trei acte
de

Alexandru Sever

Întru amintirea mamei mele, Maria

Personajele:

JEAN-CLÉMENT GODIEU — psihiatru, specialist în chirurgia creierului, fost profesor la Facultatea de Medicină din Paris, medic la cabinetul medical din incinta crematoriilor.

MIKLÓS NYISZLI — anatomo-patolog, autopsierul medicului șef.

ZAGER — Kapo-ul principal al Sonderkommando-ului de la crematoriul I.

ȘNERT — frizer, cărătorul morților la sala de autopsie

HOLZ — alsacianul cu „cap solid“

MONK — pastorul

POLDI — polonezul

COMANDANTUL lagărului — Obersturmbannführer.

MUSSELD — Oberscharführer, trăgător de elită, comandantul detașamentului S.S. și al Sonderkommando-ului din perimetrul crematoriilor.

MOLL — Oberscharführer, trăgător de elită, „comandantul rugurilor“.

ELSA — o fată de cincisprezece ani.

OFIȚERI, UMBRELE femeilor ucise.

Auschwitz 1944.

ACTUL I

Sala de autopsie a lagărului de la Auschwitz. Zori tulburi. Reflex îndepărtat al focului de la crematorii. O masă centrală de autopsie, din marmură cenușie, și, pe lângă pereți, două mese înguste, de lungimea unui om, pe care zac, sub lințolii, cadavre în poziție caracteristică; pereți în ulei verde, lavabouri albe, de porțelan; ferestre mari cu grilaj de metal și plasă verde împotriva gingăniilor; un dulap cu instrumentar și chimicale; o bibliotecă cu lucrări de specialitate, adăpostind pe raftul de sus un lung șir de recipiente în care zac, inecate în spirt, indiscernabile piese anatomice. O ușă dă afară, alta într-o încăpere alăturată, folosită pentru depozitarea cadavrelor.

În semiobscuritate, pe un scaun, lângă masa centrală, privind vag un recipient pe care îl ține în mână, doctorul Jean-Clément Godieu: un bărbat în vîrstă, scund, altădată voinic, acum însă fragil, numai piele și os, cu capul sur. Alături, plimbîndu-se nervos, doctorul Miklós Nyiszli. Amîndoi în halate albe, cu o mîneacă încercuită de o banderolă neagră pe care se vede semnul distinctiv al medicilor, un A (Arzt).

GODIEU: Iată, privesc creierul ăsta ce-mi tremură în palmă... Și așa cum stau de ani și-l tot privesc de vizavi, înfiorat mă simt ca în pragul unui templu în care prinde grai un mare Mut.

NYISZLI: De te gîndești la vreun zeu, apoi n-aș zice că e cine știe ce limbut. Tot ce are de spus, spune pe mutește.

GODIEU: Chiar dacă nu-mi vorbește în nici una din limbile pămîntului, eu tot aud ce iscusit vorbește.

NYISZLI: Ce-ți poate spune un creier a cărui limbă e sleită de orice minune?

GODIEU: Privește! Seamănă foarte bine cu hrana porcilor de la cantină. Și totuși pînă aseară, la ora 23 și 16 minute, mișuna de gînduri, de imagini, de amintiri, vibra de suferințe, își avea depozitul lui de știință, nu-i lipsea poate nici chiar o adinecă conștiință a existenței. Aruncat dulărilor din detașamentul domnilor Oberscharführeri Mussfeld și Moll, boțul ăsta de materie coruptibilă ar fi, cu siguranță, înhățat fără șovăială și infulecat cu cea mai desăvîrșită indiferență; rișnit prin mațele unui cîine și lepădat în vreun colț de lagăr, n-ar fi nimic alta decît un excrement cu miros caracteristic; îngropat și topit în măruntaiele pămîntului, nu s-ar putea asemui decît cu un pumn de glod. Dar de-am avea un mijloc suficient de ingenios ca să dezvoltăm din celulele acestui creier tot ceea ce a făcut viața unui om, am putea mobila tot universul. Încît n-ar fi atît de exagerat a zice că pe orice stea am pune un picior, am călca pe cugetele unui mort; că oriunde în univers ne-am așterne să dormim, am visa pe gunoii

faptelor trecute; că din orice bolovan pe care l-am stoarce în mîini, am putea să umplem o baniță de vise... Și iată, tot acest univers încape numai bine într-un borcan cu spirt.

ȘNERT (*năvălind pe ușă*): Zeze! A pornit! Sosește! E pe drum!

NYISZLI: Așa de repede?!

SNERT: Năpasta umblă cu picioare lungi!

NYISZLI: Dar cît e ceasul?

SNERT: Cinci și jumătate.

NYISZLI: Și afară e încă noapte. Pînă și soarele întîrzie să apară, sătul să lumineze o nouă zi menită să lungească o durere.

ȘNERT (*zgilîindu-l pe Godieu*): Godieu, bătrine, pentru Dumnezeu, trezește-te, vin! Ce faci, dormi?

GODIEU: Nu, Șnert, privesc.

ȘNERT: Mein Gott! Ce privești?

GODIEU: Tot ce nu e lagăr! Stelele, Șnert, stelele!

ȘNERT: Stelele?

GODIEU: În fiecare dimineață vin aici să le privesc.

ȘNERT: Și de ce tocmai aici?

GODIEU: Pentru că sala de autopsie de la Auschwitz este singurul loc din lagăr în care tăcerea priește meditației.

ȘNERT (*nelineștit deodată*): Dar, bătrine dragă, nu văd nici o stea.

GODIEU (*fără să se miște*): Nu, nici una?

ȘNERT: Nimic, decît focul de la crematorii. Încolo nu-i decît noaptea neagră și cerul înnoat.

GODIEU: Îmi pare rău, Șnert, îmi pare rău... Nu ți-ar fi stricat să privești nițel

sticle. O cură de lumină stelară e cel mai bun întăritor al sistemului nervos. Și știi de ce? Pentru că în statornicia stelelor e o sugestie de eternitate. Și spui că nu se mai vede nici una? Interesant! Atunci pentru ce oi fi stînd eu aici?

ȘNERT: Cum, de ce? Așa-i ordinul: să zăbovim prin spelunca asta cu morții stricați.

GODIEU: Stricați? ... De care brută?

ȘNERT: Așa-i năravul morților: să pută!

Nici unul întreg și mai de Doamne ajută!

GODIEU: A, da, acum îmi amintesc: cadavrul! Trebuie să păzim cadavrul! Numai nu știu care cadavru: al din mine, sau al de alături?

ȘNERT (*lui Nyiszli*): Doctore, ia seama la Godieu... să nu spună vreo prostie! Că pe unde ies prostiile, iese și sufletul! Cît privește biata mortăciune, fiți cu luare aminte ce veți zice... Dacă-i veți afla vreo bubă pe creier și veți spune că a fost nebun, s-ar putea să nu le prea convină, căci ei au nevoie de un vinovat și dintr-un nebun, oricît de trăsnit, greu să-ți croiești vinovatul de care ai nevoie. Iar de veți zice că a fost un om deștept, chiar dacă nu cine știe ce, or să-l scoată un complotist...

NYISZLI: De două ori nu poate muri.

ȘNERT: Asta așa-i! De putut nu poate. Că s-a și urcat la cer — ce-i drept, un cer cam afumat... Dar noi, pe cite știu, încă mai putem muri! Nu?

NYISZLI: Și atunci, ce naiba să le spun?

ȘNERT: Cum nu sîntem stăpîni pe împrejurări, mai mult ca sigur că orice veți spune tot rău o să fie!

NYISZLI: Dar tu... tu ce sfat ne-ai da?

ȘNERT: Unul singur: să scăpați cu viață.

Și nu uita: după inspecție, dragălașul nostru Zager, adică mult stimatul nostru Kapo, vrea să stea de vorbă cu dumneata... Și acu', gata, o șterg... Mein Gott! Ce-o să mai fie? (*Iese.*)

NYISZLI (*atent*): Godieu... vine Comandantul... Unde naiba ți-s gîndurile?

GODIEU: Mă gîndesc de ce n-o fi răsărind soarele.

(*Intră Comandantul, însoțit de Oberscharführerii Mussfeld și Moll, urmat de ofițeri: un virtej de mantale verzui și de aer rece.*)

NYISZLI (*oficial*): Miklós Nyiszli, medic legist, și Jean-Clément Godieu, chirurg, la ordinele dumneavoastră.

COMANDANTUL: Sîntem singuri?

NYISZLI: Singuri.

COMANDANTUL (*cu o privire către Godieu*): Vreau să zic, sînteți siguri că nu mai e nimeni pe aici?

GODIEU: Poate numai Dumnezeu.

COMANDANTUL: Ai umor, doctore. L-ai identificat vreodată? Și în încăperea cealaltă?

NYISZLI: Numai cadavrele bolnavelor împușcate ascară de către domnul Oberscharführer Mussfeld.

MUSSFELD (*mormăit*): Așa-i, eu le-am împușcat.

COMANDANTUL: Perfect. Domnilor, e timpul să începem. Sper că nimeni nu va lua drept un capriciu, sau drept o glumă, faptul că v-am convocat în jurul unui cadavru. O masă de autopsie este cea mai bună masă de conferințe și prezența unui cadavru e întotdeauna menită să dea brinci creierelor noastre leneșe și ațipite. Apropiati-vă, domnilor! Masa e de marmură, cu orificii de scurgere: nici o teamă de a vă minji. Cît privește cadavrul, el este al unui om excepțional. Căci omul nostru, domnilor, a mărturisit sub jurămînt, și n-a retractat nici chiar sub tortură, că l-a văzut pe Dumnezeu. (*Tăcere adîncă.*) Nici o întrebare?...

UN OFITER: Și cum de-a ajuns vecinul ăsta al lui Dumnezeu să-și lepede sacul lui cu oase pe masa asta de autopsie?

COMANDANTUL: Moll, nu vrei să rezumi pentru uzul domnilor ofițeri întîmplarea cu pricina?

MOLL (*uscat*): Am să încerc!... Toată povestea a început, se pare, în noaptea de 28 spre 29 septembrie, adică acum opt zile, la ora 0,15 minute, cînd gărzile din turnul de la poarta principală au observat, sau li s-a părut că observă, un individ pe alee. Au deschis foc imediat. Și totuși, cercetări ulterioare n-au descoperit nici un mort și nici o urmă.

COMANDANTUL: Astea sînt, domnilor, dacă îmi îngăduiți să zic așa, faptele originare. Înțelegeți? Asta e tot și nimic altceva! Aș putea, cel mult, să adaug că o anchetă discretă a ajuns la concluzia că sentinelele au fost victima unei iluzii. Așa se explică faptul că Moll, care este, de regulă, un model de precizie, a folosit totuși, de două ori, formula îndoielilor calculate de felul lui „se pare” sau „li s-a părut că...” Asta vrea să zică că e foarte dificil de stabilit cînd anume a început toată povestea. Noaptea de 28 spre 29 trebuie luată ca simplu punct de reper. Un lucru însă e absolut sigur: că au început să umble tot felul de vorbe. Vorbe care bolesc de prea mult umblet și au prăsit un zvon din cele mai ciudate: la Auschwitz a apărut o fantomă.

OFIȚERUL: Cine mai crede azi în fantome?

COMANDANTUL (*ironic*): Stimate domnule locotenent, trebuie să ai în vedere că năluca asta nu e o arătare ca toate arătările. Căci nu numai că a avut îndrăzneala să apară. Dar a avut și nerușinarea să se plimbe prin lagăr, să se facă că nu aude somațiile, să se lase împușcată cu cea mai deplină bunăvoință. Să-și vadă de drum tocmai prin zidul

- de electricitate și, beneficiind de incognito-ul său mitic, să dispară fără să-și lase adresa. După cum se vede: o fautomă foarte șugubeață și cu instinct politic. Ei bine, domnilor, am ajuns la concluzia că a venit timpul să mă supăr.
- OFIȚERUL : Bine, dar cine ar putea să creadă așa ceva ?
- COMANDANTUL : Cine ? Un lagăr întreg, domnule. Și pot să vă asigur că asemenea creduli nu lipsesc nici printre dumneavoastră... Nu-i așa, Mussfeld ?
- MUSSELD (morocânos) : Eu n-am spus că așa crede. Am spus doar că am văzut.
- COMANDANTUL : Și crezi, într-adevăr, că ai văzut ceva ?
- MUSSELD : Poate să mi se fi năzărit și mic... Nimeni nu-i scutit de greșală.
- COMANDANTUL : Nu cumva erai nițel amețit ?
- MUSSELD : Poate că amețit de nesomu. În lagăr nu beau niciodată.
- COMANDANTUL : Aș putea să-ți arăt, Mussfeld, câteva denunțuri care susțin că te îmbeți noapte de noapte... și o informație, tot atât de interesantă, potrivit căreia, în ultimul timp, dumneata, trăgător de elită, ratezi nepermis de mult.
- MUSSELD : Și alții ratează. Asta nu-i o dovadă.
- MOLL : Eu nu ratez.
- COMANDANTUL : Într-adevăr. Dar important nu este dacă ai văzut sau ba ceva, dacă ratezi sau nu. Important e că se vorbește... Înțelegeți, domnilor, se vorbește ! Ei bine, domnilor, curiozitatea mea e nesfrișită... Am avut curiozitatea să cunosc pe unul dintre cei care vorbesc... Și iată-l ajuns sub ochii dumneavoastră sub înfățișarea nemernică a unui cadavru. (Lui Nyiszli) Doctore, ai putea preciza cauzele decesului ?
- NYISZLI : Da. Deși nici una din leziunile interne sau externe nu este cauza directă a morții, se poate presupune că toate au pregătit-o. Pe scurt : moartea se datorește unui stop cardiac.
- COMANDANTUL : Ați auzit, domnilor ? Un stop cardiac. Omul care l-a văzut pe Dumnezeu n-a beneficiat de nici un alt ajutor divin decât de un banal atac de cord.
- OFIȚERUL : Dacă îmi îngăduiți : a fost oare un conspirator ?
- COMANDANTUL : Anchetatorii mei i-au pipăit creierul cu un deget de fier... Au găsit vreo dovadă, Moll ?
- MOLL : Nici una.
- COMANDANTUL : I-au smuls vorbele cu cleștele... Dar nimic nu l-a putut îndupleca să recunoască că a fost victima unei năluciri.
- MUSSELD : „Dar am văzut !” — asta a fost ultimul lui cuvânt. „Am văzut !” Și, pe urmă, poate că nu era vorba chiar
- de Dumnezeu în persoană... Poate că era vorba de un înger.
- OFIȚERUL : Se poate spune atunci că a fost un nebul ?
- COMANDANTUL : Să-i întrebăm pe medicii care l-au examinat și înainte de interogatoriu... și după. Doctorul Godieu a fost un psihiatru celebru și probabil mai este încă, în chirurgia creierului, un artist de mîna întâi... Doctore, ce părere ai, era nebul ?
- GODIEU : După toate probabilitățile... perfect normal.
- COMANDANTUL : Dar să vedem ce ne spune examenul post mortem. (Lui Nyiszli) Ai găsit vreo indicație suspectă ?
- NYISZLI : Nici una.
- COMANDANTUL : L-ai aflat pe undeva, pe fundul țestei ăsteia, pe bunul Dumnezeu ?
- NYISZLI : Absolut nimic.
- COMANDANTUL : Nimicul absolut !... Și creierul ?
- NYISZLI : Un creier normal.
- COMANDANTUL : Ați auzit, domnilor ? „Normal”. Ni l-ai putea cumva înfățișa ? (Nyiszli îi oferă recipientul.) Priviți, vă rog, domnilor. Il am ! Il țin ! Și nu cad în extaz. Și omul acesta, cu pîntecul deschis și cu craniul răzuit de orice urmă de creier, a susținut că a luat contact cu divinitatea. (Lui Godieu.) Stimată doctore Godieu, ai văzut, cu siguranță, într-o viață de specialist, sute de creiere. Ce ne-ai putea spune despre acest terci nițel gelatinos ?
- GODIEU : Depinde cum privim, nu ce vedem. În terciul ăsta a sălășluit un spirit.
- COMANDANTUL : Ce părere ai, Moll ?
- MOLL : Stau și mă gîndesc că dacă un asemenea terci l-a putut gîndi pe Dumnezeu, n-ar fi putut, în nici un caz, să-l vadă, măcar pentru că, pe aici, prin parcul nostru cu momii, Dumnezeu e absent.
- MUSSELD : Ei, drace ! Dacă te-ar auzi Papa de la Roma, apoi știi că nu te-ar lăsa în pace pînă nu i-ai da o dovadă.
- COMANDANTUL : Mă tem, Mussfeld, că, mai mult decît Papa, cel care are nevoie de dovezi ești dumneata. Ei, bine, pentru unul ca dumneata aș zice că, întrucît Dumnezeu nu e în evidența lagărului, Dumnezeu nu există.
- MUSSELD : Asta cam așa-i. Dar cu oamenii ce ne facem ?
- COMANDANTUL : Ce-am făcut și cu individul ăsta !... Și totuși, nenorocitul a văzut ceva.
- OFIȚERUL : A văzut ? !... Ce ?
- COMANDANTUL : Pe cel mai subversiv dintre toți îngerii lui Dumnezeu : pe îngerul speranței ! Acum înțelegeți, domnilor, care este sensul adinc al ordinului pe care l-am dat și care a fost citit întregului lagăr la apelul din zori ? Dacă

fantoma care s-a plimbat în noaptea de 28 spre 29 septembrie nu se predă, sau nu ne este predată în dimineața asta pînă la ora șapte — atunci diseară, pe Lagerplatz, „va fi spînzurat cite un om de fiecare baracă“. Și asta zilnic, pînă se descoperă fantoma. Domnilor, să ne continuăm inspecția! (*Se îndreaptă spre ușă, urmat de valul mantalelor verzi. Dar se răsucește brusc și privirea lui tăioasă face cărare pînă în dreptul medicilor.*) Cadavrul individului să fie ars... Și nu se va omite nici mușuroiul cu idei timpite din tainița ceresului Tataie! (*Se întoarce să iasă, face doi pași, dar se oprește iar.*) După ce inspecțez crematoriile, doctore, mă întorc; dacă, între timp, potrivit ordinului, se prezintă Dumnezeu, rugați-l să mă aștepte, și poftiți-l să ia loc. În lipsa mea, toate minunile prescrise de legendă se suspendă! (*Se răsucește brusc și iese urmat de suită.*)

NYISZLI: E nebun.

GODIEU (*gînditor*): Toți sîntem nițel nebuni, Nyiszli.

(*Intră Zager, Kapo-ul.*)

KAPO (*un bărbat de vreo cincizeci de ani, ras în cap, ca toți ceilalți, dar foarte îngrijit. Pe piept, un număr din galon negru pe fond alb și pe braț o brasardă cu litera K.*): Haide, intrați! (*Intră Holz, Monk, Șnert.*) Trebuie să stăm de vorbă, doctore.

GODIEU (*îndiferent*): Pe mine mă iertați, dar am treabă. (*Dă să iasă.*)

KAPO: Nu vrei să rămii și dumneata?

GODIEU: Nu, Zager, am bolnavi care trebuie să moară. Nu pot să le cer să mă aștepte. Dar, dacă se întoarce Comandantul, poate că mă întorc și eu.

KAPO (*bănuitor*): De ce să te întorci?

GODIEU: Știu eu? ... Ca să fiu de față cînd vine Dumnezeu.

KAPO: Ce vrei să zici?

GODIEU: Ce-ar fi să-i raportez că fantoma aia pe care o tot caută sînt eu! N-ar fi o idee?

ȘNERT: Gotiniu! Ce fel de idee poate să mai fie și asta?

GODIEU: Știu eu? ... Am uitat. (*Îngîndurat.*) Dacă o să-mi reamintesc, mă reped și vă spun. (*Iese.*)

ȘNERT: A uitat! ... Ferească Dumnezeu să-și amintescă! (*Rînduind borcanul pe raft.*) Hai, Ben, treci la locul tău! Un creier cu un pic de minte nici nu ia seama la asemenea idei timpite!

HOLZ (*calm*): Kapo, nu e timpul să începem?

KAPO: Te gîndești, Holz, să-mi dai sfaturi?

HOLZ: Ferească Dumnezeu! Dar nu uita: nici Comandantul nu așteaptă să ne terminăm noi sfatul, nici crematoriul nu așteaptă să-și digere porția. Și transportul de la cinci a și intrat la gazare.

KAPO (*îngîndurat*): Transport mare?

MONK: Cam o mie două sute!

KAPO (*rece*): În jumătate de oră vor fi o mie două sute de leșuri. Taman răstimpul care ne trebuie ca să luăm o hotărîre. Doctore, ești sigur că nu mai e nimeni pe aici?

NYISZLI: Numai morții pentru autopsie și femeile împușcate de alături.

KAPO: Șnert, ai verificat?

ȘNERT: Ce să mă verific? Sînt numai doi morți și jumătate, și cu i-am cărat pe toți. Cit privește femeile...

KAPO: Și ești sigur că sînt morți?

ȘNERT: Ceva mai morți ca noi. În orice caz: mai morți nici că se poate!

NYISZLI: Fii liniștit, Kapo, sîntem înconjurati numai de morți.

KAPO: Șnert, păzește ușa! Știi ce ai de făcut...

ȘNERT: Bineînțeles! Cum îl văd pe domnul Obersturmbannführer îl poftesc să fie al zecelea la o rugăciune.

KAPO: Lasă gluma și treci la ușă! Și acum, firtaților, poftim aici! Cu un cadavru între noi sîntem parcă mai acasă.

HOLZ: Va să zică, putem începe... De fapt, bănuți cu toții despre ce e vorba, nu? Ordinul Comandantului e clar...

ȘNERT: Asta aș vrea să văd și eu, care musăr e așa de vrednic să denunțe o fantomă!

HOLZ: Dacă individul nu apare, atunci va fi spînzurat cite un om din fiecare baracă! Și e bine să adaug că Oberstschärführerul Mussfeld a avut bunătatea să ne atragă atenția că ordinul Comandantului ne privește, bineînțeles, și pe noi aștia din Sonderkommando-ul crematoriului, iar pînă la ora șapte mai avem aproximativ un ceas. Și, de sînt un bun profet, tare mă tem că mulți dintre noi vom insera într-un laț, cu cravata la ceafă și cu limba pe piept.

ȘNERT: Curată ticăloșie!

NYISZLI: Mai rău: o adevărată nebulie!

HOLZ: Treaba noastră, doctore, nu este să diagnosticăm dacă e o ticăloșie sau o nebulie. Asta e realitatea și noi trebuie să stabilim numai dacă ticăloșia sau nebulia asta poate sau nu să ne strice planurile. Și planul nostru e unul singur: să azvîrlim în aer crematoriile și să evadăm.

KAPO: Practic, se pare că am putea intra în acțiune oricînd. Cel puțin așa mi s-a dat a înțelege de la crematoriul III. Chestiunea e numai dacă în condițiile astea, de mare alarmă, avem sau ba șanse de reușită.

ȘNERT: Cînd ești sărac și alegerea e săracă.

MONK: Chiar în neșansă fapta e o ispită.

HOLZ: Am putea, firește, amfna...

KAPO: Dar nici asta prea mult. Căci trag nădejde că n-ați uitat: sîntem cel de al doisprezecelea Sonderkommando. Și soarta tuturor celorlalte unsprezece, de dinaintea

- noastră, a fost aidoma ; toate au fost lichidate, nici unul nu a supraviețuit mai mult de trei sau patru luni din momentul selecționării. Groparii-s îngropați de alți gropari și povestea începe de la început. După toate socotelile ne-au mai rămas de trăit șapte, opt zile și poate chiar nici atât. Mă întreb dacă vizita Comandantului n-o fi avînd vreo legătură.
- HOLZ : Un lucru e sigur : timpul nu așteaptă.
- KAPO : Holz, ai pus degetul pe rană... Timpul ! Și povestea asta cu individul ieșit la plimbare în puterea nopții trebuie lămurită.
- NYISZLI : Dacă, în general, se poate lămurii.
- KAPO : Adevărul e că se întîmplă în ultimul timp niște lucruri... nu știu cum să le numesc... Dar cred că dacă nu ne-am pierdut mințile cu toții — și nici nu avem voie să ni le pierdem — dacă vrem să scăpăm teferi și să izbîndim în planul nostru, trebuie să cercetăm lucrurile de aproape...
- NYISZLI : Dacă om avea ce cerceta !
- KAPO : Să descileim adevărul de minciună...
- NYISZLI : Lucru foarte greu, Kapo, căci nici o minciună nu-i atât de solidă ca atunci cînd în cheagul ei intră o picătură de adevăr.
- KAPO : În orice caz, trebuie eit de eit să ne lămurim și, de va fi cazul, să hotărîm ce avem de făcut. (*Către Monk.*) Pastore, tu te pricepi să fii scurt și să spui exact ceea ce trebuie. N-ai vrea să vorbești tu ?
- MONK : Bine, am să încerc, deși Dumnezeu știe că de data asta nu pot să fiu nici prea exact, și nici prea scurt. S-ar putea ca lucrurile să fi început încă de acum trei săptămîni, odată cu vizita generalului inspector von Schwarzenberg... însă acum o săptămîină...
- SNERT (*de la ușa*) : Sînt exact nouă zile.
- MONK : La urma urmei, s-ar putea să fie și nouă ! Dar oricîte zile or fi, un lucru e sigur : se întîmplă ceva foarte ciudat.
- NYISZLI : Tot ce se întîmplă aici e ciudat, Monk.
- SNERT : Crezi, pastore, că e vreo înscenare ?
- HOLZ : Dacă o să-l întrerupeți mereu, nu mai terminăm nici pînă diseară.
- MONK : Dacă e o înscenare, atunci e una foarte ciudată. Dar nu cred.
- KAPO : Tocmai de aceea ne-am adunat : să ne lămurim.
- HOLZ : Acum, pe loc, e greu să ne lămurim. Un lucru numai e limpede : se întîmplă ceva.
- KAPO : „Ceva !” Ce ?
- NYISZLI : Vorba Comandantului : se vorbește !
- KAPO : Bine, se vorbește ! Dar cine ? Și ce ? A auzit cineva ceva ?
- MONK : Dar, bineînțeles, tot lagărul vorbește !
- SNERT : Oricum, de mine sînt sigur : am auzit !
- KAPO : De tine, nu-i de mirare ! Tu auzi ce vorbești și morții !
- MONK : Poate n-ar strica să spunem fiecare ce știm. De pildă, eu... s-a întîmplat odată să-l aud pe Mussfeld vorbind cu Moll. Glumeau, rînjeau, dar puteți să mă credeți, că-i cunosc foarte bine, erau cum nu se poate mai îngrijorați.
- KAPO : Nu vrei să fii mai lămurit ?
- MONK : Cică acum vreo săptămîină, după miezul nopții, sentinelele de la poarta mare au băgat de seamă, pe alea principală, un moșneag.
- KAPO : De unde au știut ei că e un moșneag ?
- MONK : Așa li s-a părut. De fapt... umbra adus din spate și avea și barbă...
- SNERT : Și au văzut ei barba moșului, tocmai din turn ! ?
- MONK : Cu binoclul, de ce nu ! ?
- KAPO : Nu există în tot lagărul nici măcar o singură barbă !
- MONK : Păi asta e : nu era de-al casei. Adică nu era îmbrăcat în zeghe, ci într-un fel de anterior. Lung. Alb.
- SNERT : Nu alb, negru.
- MONK : Bine, alb sau negru, n-are importanță.
- KAPO : Ba are importanță, pentru că e o prostie. Nici o fantomă nu-i atât de timpită să îmbrace o culoare care poate să atragă luarea-aminte. Și, mai ales, nimeni nu-i atât de timpit să riște pe lună plină.
- MONK : Asta, cam așa-i : din turnurile de pază, sentinelele au tras imediat. Dar gloanțele nu-i făceau moșneagului nici un rău. Nu că nu-l nimereau... Treceau prin el, și el trecea mai departe.
- KAPO (*ironic*) : Ciudat ! Cinci oameni am omorît pînă azi și, puteți să mă credeți, niciodată n-am băgat de seamă să le fi fost carnea atât de străvezie și de nevătămat.
- HOLZ : Spune mai departe, Monk !
- MONK : Bineînțeles, s-a făcut cercetare. Dar n-au găsit pe nimeni... Nici măcar o urmă de picior. Au adus și cîini, dar cîinii s-au învățat în loc și au stat în coadă.
- KAPO : Și paza a raportat imediat ?
- SNERT : Aiurea ! Ce să raporteze, că li s-au cam slăbit balamalele ?
- MONK : Da, așa ziceam și eu... Ziceam că din oboesală, ori din beție...
- KAPO : Frica, asta a fost !... Pe urmă ?
- MONK : Vreo două nopți, nimic. Pe urmă s-a lăsat o nouă frică. Pentru că moș-

neagul a început să apară iar. Se parcă a fost văzut pretutindeni : a trecut pe la rugurile lui Moll, umblind printre leşurile înădite prin ocoale, a trecut pe la magazii, printre şirurile de încălţări pribege, aşa de pustiite încălţări, de parcă un întreg norod de robi desculţi le-ar fi lepădat scilciate ca să se înalţe la cer.

ŞNERT : Vrînd să întregească mărturia, a chemat moşul la judeţ toată hăinăria văduvită de călăi isteţi. Şi-au purces şiruri lungi de haine să dea socoteală de trupurile lipsă... Şi n-a fost zdreanţă să nu se înfiinţeze şi să nu-şi plîngă mortul pe care l-a îmbrăcat odată.

MONK : Şi a rătăcit moşneagul şi printre alte mari semne de moarte... Printre sacii cu pâr secerat pe ţeştele Europei, printre mormanele de ochelari strălumiinaţi de abise, printre miile de cirje solitare ce-au purtat, de subsuori, la moarte, pe toate drumurile continentului, atîţia oameni şi atîtea nădejdi obosite... Şi a rătăcit moşneagul...

ŞNERT : Printre grămezi de nume vechi.

MONK : Valize funerare şi deşarte.

ŞNERT : Printre rugăciuni carbonizate...

MONK : Cuvinte surghiunite dintr-o carte.

ŞNERT : Printre „musulmani“, sub duşuri bocitoare...

MONK : Prin baia măsluită la gazare, privind neîncercător goliciunea vîrstelor devălmăşite, toate sublimetele simetriei putregăite...

ŞNERT : Prin bucătării, pipăind rumeguşul măcinat să se sfinţească în mii de pîini...

MONK : Pe la topitorii, cîntărind în mîini aurul acela ce a uitat că a fost odată doar un biet dinte smuls din cimitirul cuvintelor...

ŞNERT : Pretutindeni a intrat şi a privit. Ba a intrat chiar şi unde nu s-ar fi căzut, că, uite, nici pe la umblători nu s-a sfîit...

KAPO : O adevărată inspecţie !

MONK : Se zice că dăunăzi erau cît pe ce să pună mîna pe el, dar moşneagul a trecut prin gardul de sîrmă şi s-a topit în întuneric.

KAPO (ironic) : Şi nu l-a trăsнит curentul ?

MONK : Uite că nu.

ŞNERT : Se vede că era un curent domestic !

KAPO : Minţi zăpăcite care nu visează decît evadări imposibile din puşcăria celor patru zări. Dar ca să cred am nevoie de urme ! Urme concrete s-au găsit ?

MONK : Nici o urmă.

ŞNERT : Numai la uzină, zice-se, s-ar fi înregistrat, cam pe la ora aia, un scurt-circuit provocat de o ciudată creştere a tensiunii.

KAPO : Cum s-ar zice, un strigoi încărcat cu electricitate !... Cine l-a mai văzut în afară de sentinele ?

MONK : Sint mulţi !

KAPO : Ar fi fost şi de mirare să nu fie ! Dar ce e curios : cum cauţi să dai de unul, nu-i chip de găsit nicăieri. Dar tu... voi... Este cineva printre voi care să-l fi văzut ? Arătaţi-mi omul care l-a văzut !

MONK : Bine, dar...

KAPO : Nu, nu tu... un popă ca tine e dispus să vadă orice !

MONK : Nu l-am văzut... Dar chiar şi numai poveştile astea... Ele nu înseamnă nimic ?

KAPO : Ce spui de asta, doctore ?

HOLZ : Nu trebuie să fii doctor ca să pricepi... Intr-un loc unde patruzeci de mii de condamnaţi la moarte îşi visează minuirea...

ŞNERT : Şi pe unde umblă fantomele a un milion de morţi duşi pe apa Vistulei...

MONK : Nici nu-i de mirare că s-au iscat atîtea vorbe ! Oriunde s-a iscat o vorbă, trăieşte o speranţă. Şi unde nu l-au văzut ei ? ! L-au văzut şi la barăci, şi la crematoriul IV, şi pe şosea unde lucrează femeile...

ŞNERT : O femeie căra un bolovan şi a căzut... Şi paza s-a apropiat s-o lovească. Dar moşneagul a ridicat bolovanul şi femeia numai se făcea că-l ţine... Şi S.S.-istul a lăsat-o în pace.

NYISZLI : Alaltăieri a venit Mussfeld la mine să mi se plîngă de un fel de amorteală în mîna dreaptă. Că d-aia ratează, zicea el. Bineînţeles, nici vorbă de ceva serios ! Dar cînd eşti stăpîn pe viaţa a un milion de robi, încep a-ţi da tircoale tot felul de închipuiri barbare. O chestie de nervi !

KAPO : Bine spus, doctore, căci aşa mi se pare toată povestea : o chestie de nervi !

ŞNERT : Şi dacă n-o fi aşa ?

KAPO : Şnert, adică vrei să spui că tu crezi ?...

ŞNERT : Mă tem că da, Kapo.

KAPO : Tocmai tu... frizerul şi cărauşul morţilor, mîna dreaptă a doctorilor ? ! Nu prea te ştiam nici slab de înger, nici bigot, nici timpit.

ŞNERT (calm) : Nici nu sint. Dar cred.

KAPO : Bine, dar nu vi se pare curios că pînă azi moşneagul ăsta, sau cine o fi el, n-a scos nici un cuvîntel ?

ŞNERT : Asta nu se ştie, Kapo, poate că a vorbit.

KAPO : Te pomeneşti că l-ai văzut şi tu.

ŞNERT (îngîndurat) : Nu, nu l-am văzut. Eu nu ştiu decît atît cît mi-a povestit Ben.

KAPO : Care Ben ?

ŞNERT (indicînd cadavrul) : El. Il chema, de fapt, Benedictus. Şi era olandez. Ca şi Monk.

MONK : L-ai cunoscut ?

ȘNERT : Bineînțeles. Eram prieteni buni.

Dar de unde să-mi treacă prin minte, pe vremea când eram împreună tot felul de morți cu „Hoit-Expresul“, că am să-i văd vreodată creierul ? Și, cu toate astea, uite, creierul lui stă acum în borcan și se chiorăște la mine... Și știți ce mi se pare lucrul cel mai curios ? Că avea creierul ăsta o culoare chiar și pe vremea când era la locul lui, în căpățina lui Ben, și nu se vedea deloc, și cu ce-i acum o mină de gunoi stăteam de vorbă cândva cum stau aici cu voi.

KAPO : Bine, bine, dar nu vrei să ne spui cine e ăsta ?

ȘNERT : Cine să fie ? Un cal bătrîn ! Adică un cal putere ! Unul de la „Hoit-Expres.“ Acum vreo două zile, el, adică Ben și alții ca el, ce-și plimbau umbra deșălătat înhămați la căruța lor cu morți, trebuiau să treacă prin sectorul C, și să-mi aducă la disecție o muiere proaspăt răposată, ce-și primise peste noapte pașaportul să se adauge în Școl. la neamul ei.

NYISZLI : Așa-i. Murise în ajun și pentru că la Revier se bănuia o sămîntă de otravă, îmi ceruseră o autopsie.

ȘNERT : Bun. Va să zică, trebuia să aducă muierea, sau, mai degrabă, ceea ce mai rămăsese din ea. Zis și făcut ! Voia, cu ocazia asta, să ascundă sub leșuri vreo trei, patru porții de piine, cumpărate pe două linguri și o cămașă jefuită la spălător, și să le lase muierilor... Și nu știu cum s-a făcut — eu vă spun ce mi-a spus el, adică Ben — și nu știu, zic, cum s-a întîmplat... erau oboșiți de atîta umblet și lehămesiți de atîția morți... au oprit „Gunoî-Expresul“ în fața barăcii și Ben a intrat să ridice leșul. Ei, și acolo, printre paturile suprapuse, a dat de ea... O păpușă slută la cutie !... Și cînd a dat s-o ridice din paie... I-a văzut ! Numai patul îi despărțea. Și nu la el se uita moșneagul, adică nu la Ben, nu... La femeie ! A întins un deget alb, foarte alb, și a atins întîi cele două litere cu care o însemnase sanitarul : Z. S., Zur Sektion, „Pentru disecție“. Le-a atins așa, parcă ar fi slabisit pe urmele creionului dermatograf. Pe urmă, șovăitor, a atins sînul bătrînei, sau ce va fi fost ca, că tînără nu arăta defel... Un sîn uscat, stors, un zgirci, bun doar să alăpteze vreo strigoaică. A dat el, Ben, să deschidă gura, dar n-a putut să scoată nici un sunet. Pe urmă moșneagul s-a așezat ostenit pe marginea patului și a căzut pe gînduri.

KAPO : Și zici că știi asta de la acest Ben ?

ȘNERT : Da.

KAPO : Pesemne că a mai vorbit și cu alții. Și iată-l în borcanele medicului-șef. Vezi să n-ajungi pe urmele lui !

ȘNERT (*filozof*) : Ce să-i faci, așa-s zilele omului : numărate. Măcar de așa mai avea eu atîtea zile cîți morți am cărat împreună.

HOLZ : Și mai departe ce s-a întîmplat ?

ȘNERT : Ce să se întîmple ? Cînd moșneagul s-a ridicat să plece și era gata să treacă pragul, i s-a dezlegat limba lui Ben și, prinzîndu-l de anteriu...

KAPO : De anteriu ? !

ȘNERT : Da. I-a spus : „Ia stai oleacă.

Cine-mi ești mătăluță, și ce braț porți ? Ucigaș, homosexual, evreu, deținut politic, comisar, cine naiba-mi ești ?“

KAPO : Și ce a răspuns moșneagul ?

ȘNERT : „Un înger“. (*Tăcere lungă.*)

KAPO (*cinic*) : Se vede că d-aia a ajuns imbecilul în borcanul cu spirt : pentru că i-a auzit cuvîntul.

ȘNERT : În orice caz, tîmpită ideea să-și depună persoana tocmai pe masa doctorelor mei !

KAPO : Acum înțelegi, doctore, de ce am vrut să discutăm cu dumneata ? Spune, crezi că e vorba de vreo boală... așa, un fel de epidemie... o stricăciune a minții ?

HOLZ : Nu trebuie să fii doctor ca să răspunzi la asemenea întrebare. De nu cumva, într-adevăr, s-or fi stricat toate mințile de pe lume, asta s-ar putea numi numai o „halucinație colectivă“. Sau mai bine zis : o „speranță colectivă“. Nu-i așa, doctore ?

MONK : Adică, tu crezi că-i cu puțință să i se năzară unui lagăr întreg ?...

NYISZLI : Cine mai știe aici ce este și ce nu este cu puțință ?

KAPO : Eu. Eu știu. Și știu eă-i cu neputință. Cîinci oameni am omorit în viața mea. Și știu că Dumnezeu nu există, și că moartea e singura putere ce atotgăduiește și nu pierie niciodată. Și iată, tocmai pentru că am slujit-o c-o părtaș și mă țin cu Dumnezeu în război, m-au așezat mai marele peste voi. Căci unde comandantii sînt ucigași, ucigașii sînt comandanți !

HOLZ (*îngîndurat*) : Și eu povestea cum rămîne ?

KAPO : O poveste este o poveste. Eu vreau fapte !

HOLZ : Și poveștile sînt fapte.

KAPO : Pentru prunci. Dacă nemții sînt atît de idioți să creadă asemenea povești cu Dumnezeu și alte alea, n-au decît să-l caute cit poftesc ! Asta ne va îngădui să ne vedem de treaba noastră.

HOLZ : Mă tem, Kapo, că Herr Kommandant e ceva mai isteț decît tine.

KAPO (*suspicios*) : Ce vrei să spui, ai ceva informații ?

HOLZ : Nu, nici una. Dar dacă tu îți închipui că tot ce-și dorește nemții e să-l aresteze pe bunul Dumnezeu, sau să spînzure o fantomă, cred că te înșeli amar.

KAPO: Holz, tu ești un alsacian cu cap solid... La ce-ți umbli ție capul? Știi bine că totul e o prostie!

HOLZ: O prostie în care cred patruzeci de mii de oameni e o prostie venerabilă.

KAPO: Dar nu-i decît o poveste!

HOLZ: Și cu îți repet: o poveste în care cred mii de oameni e un fapt — adică o putere — și uite că nemții țin seama de ea. Și țin seama de poveste pentru că poveștile nu se tem de nimic și povestea asta nu ascultă decît de durerea lumii.

KAPO: Aproape te ghicesc... Dar tot e prea departe acest aproape... Nu vrei să fii mai lămurit?

HOLZ: Ceea ce vor nemții să îngroape e însăși povestea.

KAPO: Povestea?! De cînd mă știi n-am auzit de așa îngropăciune! Cum ar putea ei să îngroape o poveste?

HOLZ: Foarte simplu: îngropînd oamenii odată cu ea.

KAPO: Dar pentru ce... pentru ce s-o facă?

HOLZ: Pentru că atunci cînd e vorba de lagăr nu-s de îngăduit nici măcar într-o poveste sfinți delegați cu tot felul de anchete, îngeri pogoriți ca să danseze menuet pe sirma de înaltă tensiune, gloanțe ce pătrund și nu ucid, paznici beți și cîini ce amușină de-a surda...

KAPO: Holz, dar dacă omul ăla, care o fi el — nu zic Dumnezeu! — o fi existînd cu adevărat?

HOLZ: Ai început să crezi și tu, KAPO?

KAPO: Eu, ferească Dumnezeu... Dar, la urma urmei, poate că și dracu' are, din cînd în cînd, dreptate! Un nebun care să iasă afară în puterea nopții nu-i chiar așa de neînchipuit.

HOLZ: Nu, nu-i de neînchipuit. Care dintre noi, în nopțile astea putrede, nu s-a visat măcar o dată un prinț... Un prinț sau un duh ocolit de vrăji, slobod să se plimbe printr-un lagăr adormit și fără sentinele? Cine n-a simțit crescîndu-i în spinare o pereche de aripi cu care să zboare din țareul ăsta cu morți? Oh, îngerul ăsta seamănă prea mult cu îngerul libertății!

KAPO: Dar dacă am indica noi înșine un asemenea om, ce credeți, cu un pic de sînge nu s-ar stinge toată povestea și tot tîmbălăul?

NYISZLI: Crezi că asta ni-i misiunea, să mai sporim cu mîna noastră moartea?

HOLZ: Fii liniștit, doctore, Zager a glumit.

KAPO: Crezi?

HOLZ (*calm*): Sint sigur. De ce să mai condamni la moarte cîte un nume? Ce nevoie ai să indicîi tu un om, cînd, în clipa asta, el se și pregătește, poate, să se predea?

KAPO: Nu înțeleg, de cine vorbești? Cine naiba se înghesuie să fie cap de listă pentru moarte?

HOLZ: Habar n-am. Dar crezi, KAPO, că într-un asemenea lagăr, unde trăiesc patruzeci de mii de oameni și se perindă într-o lună o sută de mii, nu se va găsi un singur spirit cast care să ia vina asupra-și?

KAPO: Foarte cu puțință! Dar cum nu cred defel că omul este bun, nu-mi rămîne să cred decît că este vreun tont slab din fire, un mișel prea leneș să respire, un bătrîn bolnav, sau poate chiar un nebun!

HOLZ: Ce vrei, KAPO, într-o lume în care sint atîtea feluri de nebunie, de ce n-ar exista și nebunia sacrificiului?!

KAPO: Nu cred! Că prea e rară nebuiaia asta.

MONK: Și totuși cred.

KAPO: Asta ți-i meseria: să crezi!

SNERT: În ce mă privește, dacă nemții sint cel puțin tot atît de deștepti ca mine, sint sigur că tocmai asta și așteaptă: un om dispus să se învinovățească.

KAPO: Un om care să se sacrifice?!... Hai să fim serioși! Vedeți voi aici, în lagărul ăsta imputit, măcar un singur individ dispus să se lase spînzurat de dragul unor gunoaie ca noi?... Spune, doctore, ești om de știință, înțelegei lucrurile în adîncul lor... Vezi dumneata aici, la crematoriul, un asemenea om, un fel de invalid lacom să se lase pus la zid? (*Tăcere lungă, speriată.*)

NYISZLI: Ai ghicit, KAPO... Mă tem că omul acesta a săpărut.

SNERT: Mein Gott!

KAPO: Aici?! Aici la crematoriul? Printre sonderiștii mei?! Fără voia și știrrea mea?

NYISZLI (*calm*): A, nu. Nu printre sonderiștii dumitale. Deși nu m-aș mira să apară și printre ei, la crematoriul II, III, IV... Poate chiar să fi apărut vreunul și pe aiurea... Dar omul de care vorbesc eu...

HOLZ: De cine vorbești, doctore?

NYISZLI: L-ați auzit cu toții!

KAPO: Godieu?!?

SNERT: Ah, ah, va să zică la asta se gîndea bătrînul?

KAPO: Dar omul ăsta e nebun sadea!

NYISZLI: Se poate, dar nebunul ăsta a fost profesor la Facultatea de medicină din Paris și din Viena, e unul dintre cei mai mari specialiști în chirurgia creierului și, poate, cel mai mare psihiatru din lume.

KAPO: Godieu?! Și ce-mi pasă mie de toate diplomele și știința lui? Asta are să-l scutească de moarte?

SNERT (*jignit*): Dacă vrei să știi, KAPO, nu sintem vrednici nici măcar să-i dezlegăm șireturile de la pantofi.

KAPO: Dar e nebun! Un lagăr întreg știe! Un fecior i-a pierit pe front, o fată i-a fost impușcată în Rezistență... pe cei-

laltă i-a îngropat un bombardament. De cînd a aflat a înnebunit complet. Și c de mirare numai cum de n-a ajuns încă la crematoriu !

NYISZLI : Nu-i chiar așa de mirare. Știi bine că e singurul care are oarecare influență asupra bestiei, pentru că e singurul care a izbutit o dată, sau de două ori, să-i liniștească și să-i ușureze cruntele dureri de cap.

KAPO : Și nebunul ăsta vrea să se ducă și să se dea drept Dumnezeu?... De ce taci ?

MONK : Doamne, ai grijă de martirii tăi !

KAPO : Doar n-o fi crezînd el cu adevărat...

NYISZLI : Nu știu ce crede... Dar nu mă îndoiesc că dacă sînt mulți cei ce chibzuiesc să facă ca el, el va fi cel dintîi.

KAPO (*bîlbîit de enervare*) : Bine, dar... asta întrece orice nebunie !

NYISZLI : Crezi?... Dar cine mai știe aici ce este și ce nu este nebunie ? Să interzici oamenilor să respire, nu-i o nebunie ? Să împuști zeci de mii de oameni în ceafă și să-i azvîrli, adesea încă vii, în gropi, pe ruguri, asta nu-i o nebunie ?

KAPO : Bine, toate acestea le știu ! Dar să spui că ești Dumnezeu ? !

ȘNERT : Mare lucru ! Dacă o spune Adolf Hitler, de ce n-ar spune-o și Clément Godieu ?

HOLZ : În orice caz, doctore, ai făcut bine că ne-ai spus... Godien știe ceva de planurile noastre ?

NYISZLI : Nu cred.

MONK : Și dacă se predă ?

KAPO : Din partea mea, poate să-i ia și dracu' !

HOLZ (*rece*) : De putut, poate ! Numai nu cred că ne-ar conveni.

KAPO :Și de ce nu ? N-avem nici în clin, nici în mîinecă cu el. Doctorii nu depind de noi. Ei sînt direct subordonați medicului-șef.

HOLZ : Adevărat, Kapo. Dar mai sînt unele amănunte care ar trebui să te îngrijeze.

KAPO : Care ?

HOLZ : Destule !... Știi, de pildă, că în lagăr se șoptește cum că toată povestea cu „inspecția lui Dumnezeu“ s-a pornit de la crematorii ?

KAPO : De ce tocmai de la crematorii ?

HOLZ : Poate pentru că, în imaginația lagărului, crematoriul acesta, în care nimeni nu intră decît ca să moară, e locul cel mai tainic și mai temut. Aici mor oameni, și locul în care mor oamenii mustește întotdeauna de povești și de legende.

KAPO : Prostii !... Există oare vreun loc în lagăr în care moartea e interzisă?... Nu există. Atunci, asemenea povești se pot naște oriunde.

HOLZ : Și asta e adevărat, Kapo. Dar nu uita : și „autopsia“, și cabinetul medical se află aici, la crematorii. Mai mult, și Nyiszli, și Godieu sînt, deopotrivă, și medicii S.S.-iștilor care ne păzesc, și medicii noștri, ai sonderiștilor. Eu aș zice chiar că asemenea medici sînt mai mult ai noștri decît ai S.S.-iștilor, căci aici medicii sonderiștilor au pierit mai întotdeauna cu detașamentele respective. Acum înțelegi ? E destul ca un nebul de felul lui Godieu să se autodenunțe, și Comandantul, pe care experiența l-a învățat foarte bine ce înseamnă, după trei luni de iad, un Sonderkommando disperat, Comandantul, zic, va stabili numaidecît o legătură între noi și Godieu.

KAPO : Bine, dar asta e o prostie. De fapt, nu există nici o legătură !

HOLZ : Așa-i, nu există. Sau mai degrabă : nu există nici o legătură evidentă. Asta nu-l va împiedica să stabilească una. Și în clipa aceea îi va fi absolut indiferent dacă ne va lichida cu șapte zile mai devreme decît a plănuit.

KAPO : Înțeleg... Ascultă, doctore, crezi într-adevăr că Godieu s-a dus să se predea ?

NYISZLI : Habar n-am. Poate că da, poate că nu.

KAPO : Ascultă, doctore, n-are nici un rost să faci pe misteriosul. Să nu crezi că nu știu cît e de bolnav Godieu. Așa că poți vorbi în toată liniștea... S-a dus să se predea sau ba ?

NYISZLI : Godieu e foarte bolnav. Își pierde memoria. Melancolia și regresivitatea memoriei l-au schimbat deja enorm. Omul e complet imprevizibil.

KAPO : Ei, bine, dacă nu s-a predat... ar trebui gătit numaidecît.

MONK : Să-l omori ? !

ȘNERT : Pe Godieu ? !

NYISZLI : Nu cred că ai îndrăzni ! În afară doar dacă nu cumva vrei să ajungi pe masa mea de autopsie.

ȘNERT (*rece*) : Sau în borcanele mele de spirt ! Ce culoare o mai fi avînd și creierul tău ?

KAPO : Taci !

HOLZ : Doctorul are dreptate. Numai la omor te duce capul.

KAPO : Bun, dar ce naiba altceva să facem ?

HOLZ : Nimic. În situația în care ne aflăm, cu cît o să ne agîtăm mai puțin, cu atît va fi mai bine. Dacă Godieu n-o fi făcut încă nebunia să se predea, va trebui să-l împiedicăm... Cum ? Nu știu. O să ne mai gîndim. Lucrul cel mai important, însă : nu trebuie să dăm nemților nici un pretext de a se ocupa acum, imediat, de noi. Și lucrul ăsta trebuie comunicat, cu insistență, tuturor șefilor de echipă. Nici un pretext ! Absolut nici unul ! Nici un incident. Nici o apariție. Nici o minune ! Nimic. (*Bătaie în ușă.*)

- ȘNERT (*de la ușa*): Sst, a bătut cinceva semnalul! (*Ințredeschide ușa cu fereală și vorbește cuiva de afară.*) Da... bine... Stai așa! (*Tare.*) E Poldi, polonezul, șeful schimbului doi... Spune, doctore, că trebuie să-ți vorbească numaidecât...
- MONK: Sfinte Dumnezeule, te pomenești că a sosit ecrizita!
- KAPO: Prostii, nu poate să fie vorba de ecrizită.
- ȘNERT: Are în brațe un pachet de boarfe.
- NYISZLI: Dă-i drumul!
- ȘNERT (*pe ușă*): Hai, repede! (*Intră Poldi, murdar tot, cu un imens pachet de boarfe în brațe.*)
- KAPO: Ce-i cu tine?... Ce ai acolo?
- ȘNERT: O bombă în scutece.
- POLDI (*clătînindu-se de oboșală și de emoție*): O, dacă ați ști...
- KAPO: Vorbește!
- POLDI: Stați să vedeți... (*Se lasă într-un genunchi, își depune sarcina cu băgare de seamă, pe podea, și, tot înlăturînd boarfele, descoperă, în sfîrșit, sub ochii uluiți ai tuturor, un trup slăbănog și neinsuflăjit.*)
- KAPO (*stupefiat*): Ce-i asta?... Un copil!?
- POLDI: O fată.
- HOLZ: Și pentru ce ai adus-o aici?
- POLDI: Cum, de ce am adus-o? E vie!
- NYISZLI: Și de ce n-ar fi vie?
- POLDI: Pentru că a fost în camera de gazare. (*Tăcere.*)
- MONK: Asta nu s-a mai întîmplat niciodată.
- POLDI: Nu, niciodată... Abia deschiseseșu ușile și intrasem... Am vrut să-i leg cureaua la mină, s-o adun la grămadă... și a mișcat.
- NYISZLI: A mișcat, spui? Se întîmplă. Și morții visează uneori că au viață.
- POLDI: Așa am crezut și eu: că mi s-a părut. Și am vrut iarăși să-i leg cureaua... Și a oftat.
- NYISZLI: A oftat, spui?
- ȘNERT: Nu, morții nu oftează.
- POLDI: Tocmai atunci s-au apropiat vreo doi din echipă și le-am făcut semn, că eu am întotdeauna în rezervă un strop de minte, și băieții au venit și au pus mina pe ea. Și s-au minunat și ei. Am tăcut milc, am acoperit-o cu boarfele astea din mormanul de la vestiar și ți-am adus-o, doctore, s-o vezi...
- KAPO (*calm*): Poldi, cite Sonderkommando-uri au fost nimicite înaintea noastră?
- POLDI (*zăpăcit*): Unsprezece, Kapo.
- KAPO: Și ne-au lăsat ei cumva semn, a ajuns cumva pînă la noi știre de asemenea întîmplări?
- POLDI: Nu. Niciodată.
- KAPO: Atunci nu-i cu puțință. Ceea ce ne-ai adus tu, Poldi, e un cadavru, nu o fată.
- POLDI: Dar priviți-o! E aici, sub ochii voștri. E vie! Vă spun că-i vie! Numai fă-i ceva, doctore, să-și revină, să nu moară de-a binelca.
- NYISZLI (*blajin*): Poldi, toți sîntem nițel nebuni! Dar n-am uitat toată medicina pe care am învățat-o. Înțelegi? Nimeni încă n-a ieșit viu din camera de gazare.
- POLDI: Dar e vie! (*Indoît.*) Sau cel puțin a fost.
- HOLZ (*decis*): Monk, fă loc pe masă... (*Ridicînd fata.*) Șnert, pregătește o injecție, un stimulent cardiac, ceva... (*Depune fata pe masa centrală de pe care Monk a îndepărtat cadavrul.*) Doctore, ia-ți stetoscopul!
- NYISZLI (*ascultă. Tăcere*): Poldi, în ce poziție ai găsit-o?
- POLDI: Pe podea... la baza piramidei... înlinsă... cu fața în jos... într-un ochi de apă... Părea că doarme în lacrimile ei.
- NYISZLI (*atent*): Un ochi de apă, zici?... Mda, asta ar fi ceva... Ciclonul nu e activ în umezeală.
- KAPO: Doar n-ai să spui acum că trăiește!
- NYISZLI: Ba da, Kapo... Trăiește. Abia se ține viața de ea, dar se ține!
- POLDI: V-am spus eu!?! (*Dar tăcerea consternată din jur îl gîtuie.*) Ce este? Ce aveți? De ce mă priviți așa?
- KAPO: Vă dați seama ce înseamnă asta?
- POLDI: Ce să însemne? Doar nu-i vina noastră că trăiește.
- KAPO: Așa-i. Dar cine ți-a îngăduit, dobitocule, s-o scoți de la gazare? Ați mai auzit voi vreodată de om ieșit viu de aici?... Acum sîntem în primejdie de moarte cu toții.
- ȘNERT: Se vede că Dumnezeu a făcut minunea asta anume ca să ne piardă!
- POLDI: Dar, pentru Dumnezeu, ce-ai fi vrut să facem? S-o fi lăsat să crape?
- KAPO (*calm*): Da, să crape! Cîntărește viața unui detașament de opt sute de oameni mai puțin decît viața unei fetițe?
- POLDI: Era vie, Kapo!
- KAPO: Și ce, n-ai mai văzut oameni murînd cu zile?
- POLDI: E aproape un copil.
- KAPO: Ar fi murit mai ușor. (*Luînd din ochi pulsul celor din jur.*) Crede-mă, doctore, cel mai bun lucru pe care poți să-l faci e s-o lași să moară.
- NYISZLI: Exista odinioară, în unele străvechi legislații... Șnert, trusa! Exista, zic, o prevedere potrivit căreia, dacă spînzuratului i se rupea ștreangul, era grațiat... (*Scoate o seringă și o fiolă.*) Tu... care ai omorît cinci oameni, ai curajul s-o omori?

KAPO (neclătinat) : Da.
 NYISZLI (face o injecție) : Atunci, omoar-o !
 KAPO : Ați fi în stare să mă omoriți, nu ?
 Mă credeți mai rău decît Mussfeld și decît Moll, nu-i așa ?... Dar, să știți, eu am dreptate și nu voi. Credeți-mă, sînt în lagăr de patru ani, am văzut tot ce se poate vedea... Și știu mai bine decît voi toți ce se poate și ce nu. Ce vreți să faceți cu fata asta, aici, la crematorii ?
 Unde s-o ascundeți ?
 NYISZLI : Nu știu, trebuie să ne gîndim.
 KAPO : Atunci gîndiți-vă repede... Comandantul se poate întoarce în orice moment.
 NYISZLI : Să ne gîndim.
 KAPO : Și să zicem că o ascundeți... Ce se va întîmpla cu ea dacă izbutim să evadăm ?
 MONK : Poate e-o luăm cu noi !
 KAPO : Să cari după tine un copil bolnav și neputincios ? !... E ca și cum ai vrea să fugi într-un picior !
 ȘNERT : Poate se va găsi totuși cineva s-o ia cu el.
 KAPO : Și dacă sîntem nimicîți ?
 POLDI : Poate n-o să pierim cu toții !
 KAPO : Poate !... Poate !... Poate... Nimic clar, nimic sigur ! Dar v-ați întrebant cum îi veți asigura secretul prezenței ?... Cîți oameni știu de ea ?
 POLDI : Numai trei, Kapo, numai trei !
 KAPO : Și cu noi ? Șapte ! Și nici unul dintre noi nu este un sfinț ! Și nu uitați : proștii, nebunii și musarii sînt peste tot.
 MONK : Dar dacă am vorbi cu Mussfeld ?
 KAPO : Și ce să-i ceri lui Mussfeld, să închidă ochii ? Știți tot atît de bine ca și mine că nu este el omul care să riște. Și pentru ce ar risca ? Să te bizui pe complicitatea Oberscharführerului înseamnă să clădești pe apă.
 ȘNERT : Și atunci ?
 KAPO : Îndărăt la crematoriu ! Și asta acum, de îndată, pînă nu e prea tîrziu și e descoperită ! Firește, nu vom putea ascunde că am găsit-o vie, dar nimeni nu ne va putea învinui că am vrut s-o salvăm... De ce tăceți ?
 MONK : A oftat !
 NYISZLI : Într-un minut, două, își va reveni. (Bătaie în ușă.)
 ȘNERT (intredeschide ușa. Vorbește) : Da... Înțeleg ! Bine ! (Închide ușa.) Comandantul ! A mîntuit inspecția și se întoarce.
 MONK : Ce ne facem ?
 KAPO : Doctore, ascultă ce-ți spun... Dacă sîntem descoperiți, vom fi lichidați imediat, fără cea mai mică șovăială. Ia fata și azvîrle-o colo, printre femeile împușcate... Holz, convinge-l ! Nu avem dreptul să primejduim viața a opt sute de sonderiști fără să-i întrebăm măcar dacă vor sau nu să se sacrifice pentru o fetiță pe jumătate moartă.
 HOLZ : N-am să-l pot convinge, Kapo. Și cred că nici nu vreau.
 KAPO (mereu calm) : Credeți-mă, sînt un ucigaș, și știu cum gîndesc ucigașii... Fata n-o vom putea salva și pe noi ne condamnă la sigur. E o nebulie.
 HOLZ : Așa-i, Kapo, e o nebulie. Dar cînd sînt nebuni care ucid milioane de oameni pentru ca ei să trăiască, să riști viața a opt sute de condamnați la moarte pentru a salva viața unei fete, asta e totuși o nebulie destul de modestă.
 KAPO : Dar, pentru Dumnezeu, cine e fata asta ca să merite atîta sînge ?
 MONK : Dar cine sîntem noi ca să ni-l cruțăm ? O adunătură de oameni des-perecheați ! Copii fără părinți și părinți fără copii, bărbați fără neveste și neveste fără bărbați... Niște jumătăți de oameni... Împerecheați și întregi doar în amintire. Dar tu, Kapo ?
 KAPO (posomorît) : Ce vrei să zici ?
 MONK : Prăsit, se vede, ai fost pe un maidan, căci n-ai părinți de care să-ți amintești ; femeie n-ai avut pesemne niciodată ; și vrednic n-ai fost să ai copii.
 KAPO : Taci !
 MONK : De ce să tac ?
 KAPO : Ce știi tu ! ?
 MONK : Ai avut copii ? Atunci, cu siguranță că i-ai semănat fără să știi, ori i-ai lepădat fără să te sinchisești, ori n-ai fost destul de vrednic să-i păstrezi. Cine ți-a murit ție ca să te doară moartea altora ?
 KAPO (descumpănit) : Știți, pentru prima oară bag de seamă că de fapt nici nu vă interesează să scăpați cu viață... Și de aceea — ascultați-mi proorocirea, căci de există un Dumnezeu el vorbește acum pe gura mea — de aceea nici nu veți scăpa.
 HOLZ : Kapo, n-ai vrea mai degrabă să ne sfătuiеști ce să facem ?
 KAPO : Ce să facem ?... Spune dumneata, doctore, ai vreo idee ?
 NYISZLI : Va rămînc aici. (Se pregătește să facă o nouă injecție.)
 KAPO : Aici, pe masa asta ?
 NYISZLI : Cu injecția pe care i-o fac, va sta liniștită... O vom acoperi cu un lînțoliu. Va fi un cadavru pentru disecție.
 KAPO : Doctore, nu mai cred de mult în Dumnezeu... Dar repet, dacă există, roagă-te să-ți izbutească șiretlicul. Pe urmă, om mai vedea. Plecați ! Dar nu toți deodată și nu toți pe așa asta... Șnert, tu să-l cauți pe Godieu și să-l păzești să nu facă vreo prostie !... Poldi, Monk, voi ieșiți pe dîndos și, cu ocazia asta, luați în spinare leșul lui Ben și cite o muiere din cele împușcate. (Sonderiștii

încep să iasă.) Holz, ar trebui să comunici celor de la III : dacă simt că nemții vor să ne lichideze, să începă. Dar, dacă nemții nu fac nici o mișcare, trebuie să așteptăm, să ne alegem momentul care ne convine... Stai, ia într-un drum și boarfele astea și du-le la magazie, să nu rămână pe aici nici urmă de ele. (*Holz adună zdrențele și iese.*) Și dumneata, doctore ?

NYISZLI (*acoperind trupul fetei cu un lințoliu*) : Rămîn.

KAPO (*cu un suris obosit, totuși neașteptat de fin*) : Și dacă Comandantului i se năzare să asiste la autopsia fetei ?

NYISZLI : Cu toți, Kapo, trăim ascunși într-un cadavru.

(*Kapo-ul dă din cap, face un mic semn de adio și iese.*)

ACTUL II

COMANDANTUL (*intrînd*) : Ești singur, doctore ?

NYISZLI : Singur.

COMANDANTUL : Nu te miri că m-am întors ?

NYISZLI : Nu.

COMANDANTUL (*începe să se plimbe prin încăpere. În dreptul mesei de autopsie ridică neglijent, cu vârful bastonului, lințoliul de pe fața fetei*) : Văd că nu duci lipsă de cadavre ! (*Tăcere.*) De fapt, aș fi vrut să cunosc părerea voastră, a medicilor... Hm, medicul-șef ce părere are ?

NYISZLI : N-am discutat niciodată cu medicul-șef.

COMANDANTUL : Păcat ! Ar fi trebuit să discutați ! În definitiv, sînteți oameni de știință, nu ? (*Ironic.*) Și vizita unui inger e un fenomen care ar putea să intereseze orice Academie ! Dar timpul de Mengele nu se gîndește decît la piticii și la gemenii lui. Dumneata ce părere ai ?

NYISZLI (*oficial*) : Știința mea se întemeiază pe cadavre. Fără cadavre nu am păreri.

COMANDANTUL : Îmi pare rău : cadavrul lui Dumnezeu nu ți-l pot oferi... Crezi, totuși, că ar putea fi vorba de o halucinație colectivă ?

NYISZLI : E o întrebare la care nu v-ar putea răspunde competent decît un psihiatru calificat de felul lui Godieu.

COMANDANTUL (*gînditor*) : Godieu ? !... Ce idee subtilă vrei să-mi bagi în cap, că e mare specialist în fantome și alte năluciri ?

NYISZLI : Calitatea de om de știință îmi interzice să cred în apariții.

COMANDANTUL : Atunci ne cam asemănăm : și mie îmi interzice regulamentul. Va să zică, nu ești superstițios ! ?

NYISZLI : Nu.

COMANDANTUL : E bine că nu-ți pierzi niciodată cumpătul. Dar ce ar fi dacă i-am sugera lui Mengele să studieze „Re-

acția specifică a marilor mulțimi la virusul vorace al terorii ?” (*la loc pe un scaun, lângă masa de autopsie.*) Hm, ce spui de ideea asta genială ? Sugerează-i-o numai medicului-șef și ai să-l vezi dansînd de fericire !... Trage perdelele, doctore !... Mă dor ochii. Și am niște dureri de cap atroce. (*Bătaie în ușă. Intră Mussfeld și Moll.*) Intrați, intrați ! Cît e ceasul, Mussfeld ?

MUSSFELD : Șapte fără două minute.

COMANDANTUL : Perfect ! Moll, ai lăsat vorbă că am stabilit centrul de triere a îngerilor aici, la crematorii ?

MOLL : Lăsat.

COMANDANTUL : Și ai dat telefon să întreb...

MOLL : Dat.

COMANDANTUL : Și ?... Vorbește odată !

Cîți îngeri s-au prezentat pînă acum ?

MOLL : Nici unul.

COMANDANTUL : Auzi, doctore ? Nimeni !

Mussfeld, cît mai e pînă la șapte ?

MUSSFELD : Un minut.

COMANDANTUL : Perfect. Peste un minut vei putea începe să-i împuși.

MUSSFELD : Numai de s-ar înfățișa.

COMANDANTUL : Fii liniștit. Se vor prezenta. Nu unul, o sută ! Și toți vor fi dispuși să moară în rolul unui inger pentru ca să salveze viața acelora făuriți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

MUSSFELD : Bine, dar atunci ce o să se întîmple ?

COMANDANTUL : Ce o să se întîmple ? Îi vom executa.

MUSSFELD : Și care va fi sfîrșitul ?

COMANDANTUL : Vrei să spui, ce se va întîmpla dacă a doua zi vom constata că îngeri continuă să inspecteze lagărul ?... Fii liniștit, Mussfeld, îngerii vor prefera să plece din lagăr.

MUSSFELD : Și dacă nu vor pleca ?

COMANDANTUL : Poți să mă crezi, Mussfeld, căci am văzut destule în viața mea :

- patruzeci de execuții pe zi pot vindeca de halucinații orice lagăr din lume. Nu-i așa, doctore ?
- MUSSFELD : Și dacă nu va vindeca pe nimeni ?
- COMANDANTUL : Ești cam neliniștit, Mussfeld, așa zice chiar foarte neliniștit. Ei, bine, atunci poți să fii sigur că vom termina întreg lagărul, pînă la ultimul om. (*Bătaie în ușă.*) Cît e ceasul, Mussfeld ?
- MUSSFELD : Șapte fix.
- COMANDANTUL : Noroc că mai există soldați punctuali ! Stai jos, doctore. Pentru dumneata va fi o experiență cum nu se poate mai semnificativă ! Vezi, Mussfeld, cine bate !
- MUSSFELD (*intredeschide ușa și vorbește cu cineva de afară*) : Da. În regulă. (*Închide ușa. Nesigur.*) Să intre ?
- COMANDANTUL : Cîți ?
- MUSSFELD : Unul.
- COMANDANTUL : Numai unul ! ? Atît au adus ?... Nu prea se grăbesc ! Se economisesc. Interesant, doctore, nu ? (*Lui Mussfeld.*) Și pretinde că e Dumnezeu în persoană ? !... Ce idee ! Bine, Mussfeld, împușcă-l ! Dacă învie, să mă anunți ! (*Mussfeld rămîne țepăn.*) Ce este ?
- MUSSFELD : Mă gîndesc dacă n-ar fi bine să-l interogăm.
- MOLL : Ce să aflăm ?
- COMANDANTUL : Un interogatoriu !... Crezi că ar fi util ?... La urma urmei, de ce nu ! ? Dacă tot sîntem la disecție, să disecăm, nu-i așa, doctore ? Bine, Mussfeld, poștește-ți îngerul !... Ei, ce stai ? (*Atent.*) Să nu-mi spui că îngerul ăsta e ovrei !
- MUSSFELD : Nu, domnule Comandant, e un franțuz... Godieu !
- COMANDANTUL : Godieu !... Care Godieu, neurologul ?... Iată ceva remarcabil, doctore : un înger pe post de medic. (*Țepăn.*) Să intre !
- MUSSFELD (*deschizînd ușa*) : Godieu ! (*Îi face loc și bătrînul intră.*)
- COMANDANTUL : Numai la tine, bătrîne, nu m-aș fi așteptat ! Poți să-mi spui și mie ce ți-a venit ? Sau crezi serios că ești bunul Dumnezeu ?
- GODIEU (*sfios, blajin, cu un zîmbet stînjînit*) : A, nu, asta ar fi o exagerare, cum aș putea...
- COMANDANTUL (*răsuflînd ușurat*) : Slavă Domnului !
- GODIEU (*mereu zîmbind*) : Eu nu sînt, probabil, decît doar unul din îngerii lui.
- COMANDANTUL (*stupefiat*) : Un înger, spui ?... Un arhanghel, adică ?
- GODIEU : O, nu, nu un arhanghel, nu cred. Poate un înger dintr-un cin ceva mai mărunț : un heruvim.
- COMANDANTUL : Am auzit bine, Mussfeld, nu mă cearcă cu năluciri durerile mele de cap ?
- MUSSFELD : Nu, ați auzit bine, domnule Comandant.
- COMANDANTUL : E absolut sigur, Moll ?
- MOLL : Sigur.
- COMANDANTUL : Dar știi ce-i asta, Moll ?
- MOLL : Bineînțeles : o nebunie !
- COMANDANTUL : Mai mult decît atît : o nebunie primejdioasă. Ca să nu-l lase singur pe Dumnezeu în Europa, l-au luat cu ei în lagăr.
- MUSSFELD : Printre bagaje nu era, asta-i sigur !
- COMANDANTUL : Și nu e pentru prima oară, Mussfeld, s-a mai întimplat o dată.
- MUSSFELD : Nu-mi amintesc.
- COMANDANTUL : Nu fi timpit, Mussfeld. Sînt două mii de ani de cînd Dumnezeu a traversat Mediterana. Și, cînd a vrut să intre în Europa, i-au deschis porțile la Roma.
- MUSSFELD : Bineînțeles, întotdeauna se găsește cineva să deschidă o poartă.
- COMANDANTUL : Într-un fel, era și de așteptat : nu putea el rămîne pe dinafară. Și iată : Dumnezeu e în lagăr !
- MUSSFELD : Ei, Doamne ! Poate că e numai slujbașul lui.
- COMANDANTUL : Ești credincios, Mussfeld ?
- MUSSFELD : Dumnezeuul meu, știți bine, gîndește la Berlin.
- COMANDANTUL : Nu cred că asta o să-mi ajute să-l alungăm pe ăsta de aici, din lagăr. Hm, ce spui, Godieu ? Întotdeauna am bănuît că ești... cum să zic... nițel cam scrîntit ! Și uite că se adeverește ! Acum ce să fac cu tine ? (*Către Nyiszli.*) Ce spui, doctore ?
- NYISZLI : Dacă îmi îngăduiți... Cred că profesorul... adică Godieu, a fost foarte impresionat de povestea asta care s-a iscat în mijlocul lagărului, și acum i-a intrat în cap să se sacrifice, adică să fie el cel dintîi care să se predea, pentru ca să cruțe lagărului cîteva necazuri.
- GODIEU (*blajin*) : Îți mulțumesc, colega, că ești atît de bun și vrei să mă scoți basma curată... Totuși — cum să spun ca să nu vă supăr — ăsta-i adevărul ! Ce să fac ? Dacă sînt înger, sînt !
- COMANDANTUL : Un înger, Godieu ! ? (*Măsurîndu-l cu un ochi suspicios. Către Nyiszli.*) Ascultă, doctore, am impresia că Godieu are de gînd să facă revelații senzaționale... N-ai vrea să ne lași ? Apariția unui înger e, totuși, un secret de stat, nu ? (*Nyiszli se ridică ; aruncă o privire neliniștită de la Godieu la masa de autopsie.*) Ei, ce e, ți-e teamă să mi-l lași pe Godieu ? (*Nyiszli iese.*) Ascultă, Godieu, revelațiile tale sînt demne de un proces-verbal... Sper că n-ai să te

superi dacă evangheliștii dumitale vor fi Mussfeld și Moll. E adevărat că și unul și altul minueisc mai bine pistolul decît condeiu, să sperăm totuși că se vor descurca, da? (*Oberscharführerü iau loc de o parte și de alta a mesei de autopsie, pe laturile mici, își pun hirtie dinainte și, cu tocul în mînă, așteaptă.*) Vom avea astfel, Godieu, două versiuni ale sfintelor tale cuvinte, încît ne va fi cu neputință să ne îndoim de realitatea lor. Și acum, între noi fie vorba, ce fel de înger ești?

GODIEU: De fapt, nu știu exact: cred că-s îngerul păzitor al lagărului.

COMANDANTUL: Auzi, Mussfeld? Ca și cum n-am avea și așa destui paznici! Și, iată, ne-a mai fost trimis unul: un înger! Și încă un înger parizian! Altul n-a mai avut Dumnezeu la îndemînă?

GODIEU: Se vede c-o fi fost rindul meu!

COMANDANTUL: Auzi, Moll?! Nici cerul nu ignoră binefacerile disciplinei! „A fost rindul lui!” Și, fiind rindul lui, s-a înființat. Știi ce va să zică asta, Mussfeld?

MUSSELD: Baliverne, domnule Obersturmbannführer!

COMANDANTUL: Ai un creier de plutonier, Mussfeld. Cu un strop de creier în plus, ai fi putut totuși ghici cine anume este această creatură, cu o aparență atît de jalnică.

MUSSELD: Cine să fie?... Jean-Clément!... Godieu!

COMANDANTUL: Niciodată, Mussfeld, n-ai avut un cap de metafizician. Dacă ceea ce spune ființa asta e adevărat, atunci acest Clément Godieu nu e decît o simplă aparență. Înțelegi? Esența lui, însă, — esența! — e aceea a unui trimis divin. A unui plenipotențiar, Mussfeld! Și ar trebui să ne simțim foarte onorați că cerul ne-a trimis un negociator. Un negociator, Moll!

MUSSELD: Un negociator?! Adică, cum?! MOLL: Ce să negociem?

COMANDANTUL: Asta rămîne de văzut. Nu neg, totuși, dragul meu Godieu, mi-ar fi plăcut să negociez cu un înger ceva mai arătos decît tine.

GODIEU: Frumusețea mie e un farmec ascuns.

COMANDANTUL: Bănuiesc, Godieu, bănuiesc. Dar aparența e, oricum, lamentabilă. Vreau să zic: nu ești deloc o frumusețe de heruv!

GODIEU: Ce să fac? Și duhul cel mai eteric are nevoie pe aici de o mînă de pămînt.

COMANDANTUL (*cîntărindu-l*): Totuși, patruzeci, cinzeci de kile de pămînt în alcătuirea unui înger, mi se pare nițeluş cam mult!

GODIEU: Asta așa e, cam mult! Dar nu-i vina mea că pămîntul trage întotdeauna la cîntar!

COMANDANTUL: Bineînțeles. Dar mai sînt și alte cîteva amănunte care mă neliniștesc. Așa, de pildă, Godieu, n-ai putea să-mi explici cum se face că ori de cîte ori se anunță o nouă retragere a armatei germane, apare un înger?

GODIEU: Asta nu știu, poate că e tocmai pe dos... Poate că tocmai de cîte ori apare un înger, se anunță...

COMANDANTUL: Da, poate, la asta nu m-am gîndit. Dar, uite că îmi vin în mînt și alte amănunte. Așa, de pildă, bănuiesc că sînt cel puțin șizeci de ani de cînd te tot numești Clément Godieu... Nu-i așa?

GODIEU: Asta așa e!

COMANDANTUL: Poți să-mi spui ce rost avea să te trimită Dumnezeu pe lumea asta cu aproape șizeci de ani înainte de a se înființa lagărul?

GODIEU: Știu eu?! Poate pentru ca să fie sigur că voi ajunge la timp.

COMANDANTUL: Dar nu-i era mai lesne lui Dumnezeu să te trimită, să zicem, acum o săptămînă?

GODIEU: Bineînțeles. Dar cred că lui Dumnezeu nu-i plac decît minunile care au înfățișarea faptelor firești. Și, orice s-ar spune, să te naști e o minune mult mai frumoasă decît să cazî din cer, susținut de o pereche de aripi.

COMANDANTUL: Va să zică, recunoști: te-ai născut!

GODIEU (*îngîndurat*): Probabil, domnule Comandant, probabil.

COMANDANTUL: Cum s-ar zice: ai avut o mamă!

GODIEU: Bineînțeles. Dar ce importă vehiculul cu care ajungi la destinație?

COMANDANTUL: Dar ai fost născut!

GODIEU: Asta nu înseamnă că n-am fost trimis.

COMANDANTUL: Și ai fost botezat!

GODIEU: Și neantul are un nume.

COMANDANTUL: Ți-a spus asta mama ta, că ești un înger?

GODIEU: Care mamă știe dacă aduce pe lume un înger sau un ucigaș?

COMANDANTUL: Bine, dar ai studiat la Oxford, la Viena și la Paris, nu?

GODIEU: Și e interzis unui înger să-și ia o diplomă în filozofie la Oxford?

COMANDANTUL: Ai fost, după cîte știu, profesor la Paris și la Viena!

GODIEU: Bineînțeles, cum altfel ar fi putut un biet înger să-și cîștige o bucăți-că de pîine.

COMANDANTUL: Ai operat, cu siguranță, cine știe cîte creiere!

GODIEU: Adevărat. Aveam mîini dumnezeiești și am umblat cu degetul pe creierul a o mie de oameni.

COMANDANTUL: Și acum iată-te cu un număr de ordine tipărit pe braț! Spune tu, s-a mai pomenit vreodată heruv nu-

merotat și pecețluit ca un pardesiu pe bandă rulantă ?

GODIEU : Și asta-i adevărat : nu s-a mai pomenit. Dar nici în asemenea lagăre nu s-a mai pomenit să-și facă slujba.

COMANDANTUL : Vrei să-ți spun ceva, bătrine?... Ah, ce mă doare capul ! În viața mea n-am văzut un nebul mai mare ca tine. Crezi tu, într-adevăr, că ai putea să ieși din barăci în puterea nopții și nimeni să nu te simtă, și nici un glonte să nu te atingă ?

GODIEU : Poate că da... Dar de ce musai să ies ?

COMANDANTUL : Păi dacă n-ai ieșit, cum puteai să fii în același timp și înăuntru, în baracă, și afară, în lagăr ?

GODIEU : Și credeți că e așa de greu pentru un înger să fie în două locuri deodată ?

COMANDANTUL : Dar îți amintești tu să fi fost, într-adevăr, și colo și colo ?

GODIEU : Nu, vedeți, tocmai asta este : nu-mi amintesc defel. Dar e foarte cu puțință ! Iată, de pildă, acum : stau de vorbă aici și, în timpul ăsta, îngerul ușernic din mine continuă, poate, să umble pe aiurea. În fiecare om doarme un înger.

COMANDANTUL : Atunci, în mine nu s-a trezit niciodată !

GODIEU : Asta nu se știe... Poate a murit de mult.

COMANDANTUL (*ingîndurat*) : Ascultă, Godie, știi oare că denunțându-te riști să fii împușcat ?

GODIEU : Știam.

COMANDANTUL : Și tu ce crezi, dacă Mussfeld ți-ar băga în burtă zece gloanțe, te-ai curăța sau ba ?

GODIEU : Bineînțeles.

COMANDANTUL (*contrariat*) : De ce „bineînțeles“ ? Îngerii nu sînt nemuritori ?

GODIEU : Ca să vă spun drept : habar n-am. N-am mai fost executat niciodată.

COMANDANTUL : Dar tu ce crezi ?

GODIEU : La urma urmei, s-ar putea să fiu și nemuritor, dar sigur nu-s. A fost chiar și o vreme cînd credeam că e cu neputință să mor. Dar e foarte mult de atunci. Dacă însă e adevărat că tot ce se naște trebuie să moară, apoi lucrul cel mai cuviincios ar fi să mor numaidecît.

COMANDANTUL : Și, atunci, ce fel de înger păzitor mai ești, dacă lași lagărul fără pază cerească ?

GODIEU : Slavă Domnului, nu de îngeri duce lipsă Dumnezeu ! Ori mă intrupez în alteineva, ori îmi ia locul un alt înger.

COMANDANTUL (*stupefiat*) : Simplu ca bună ziua !

GODIEU : În definitiv, după șaizeci de ani de muncă grea în mijlocul oamenilor,

mîi s-ar conveni cel puțin șase mii de ani de odihnă și de petrecere prin plaiurile cerești.

COMANDANTUL (*ingîndurat*) : Godie, de mult știi asta ?

GODIEU : Ce să știi ?

COMANDANTUL : Că ești înger.

GODIEU : Nu chiar de așa de mult. Dar bănuiele, asta da, am avut întotdeauna, și încă foarte devreme. Bunica mea — sfință să-i fie amintirea și ușoară să-i fie țărîna — bunica mea îmi spunea că sînt „un înger de copil“ ; bolnavii mei îmi spuneau „înger binefăcător“ ; iar după căsătorie...

COMANDANTUL : Un înger căsătorit, Godie ?

GODIEU : Cum altfel să-i slujești pe oameni dacă nu treci prin toate necazurile lor ?

COMANDANTUL : În definitiv, ai dreptate : o căsnicie poate să fie o foarte bună pregătire pentru lagăr și infern. Și ce zici că s-a întîmplat după căsătorie ?

GODIEU : După căsătorie, prietenii îmi spuneau că sînt un „înger răbdător“.

COMANDANTUL : Și, pînă la urmă, ai devenit de-a binelea !

GODIEU : Exact. Adică, de fapt, nici măcar n-a fost nevoie să devin. Pentru că înger am fost probabil dintotdeauna. Înțelegeți ? Atît numai că a trebuit să-mi amintesc.

COMANDANTUL : Și cînd ți-ai amintit ?

GODIEU : În lagăr.

COMANDANTUL : Și ții minte și în ce zi ?

GODIEU : În ziua în care am aflat că mi-a fost tăiat cel de al șaselea braț.

COMANDANTUL : Nu înțeleg.

GODIEU : Laolaltă cu familia mea eram ca un trib cu șapte suflete. Și toate mi-au fost luate. De-am rămas singur ca un ciot netrebnic.

COMANDANTUL : De ce oare s-o fi întîmplat așa ?

GODIEU : Pesemne, pentru ca să nu mi se lase altă grijă decît aceea a întregului lagăr.

COMANDANTUL : Oh, da, am uitat că ai o misiune... N-ai putea să-mi spui și mie care este aia ? Sau e o misiune secretă ?

GODIEU : Nu, nu cred. Și, dacă este, apoi, cu siguranță, a venit vremea s-o divulg.

COMANDANTUL : Divulg-o, Godie, divulg-o !

GODIEU : Întotdeauna m-am gîndit, domnule Obersturmbannführer, că rostul meu divin este să fiu martor. Să văd, să ascult, să înregistrez. Să adun toate durerile, tot chinul, toată spaima, toată mizeria... Să adun și să țin minte.

COMANDANTUL : Auzi, Mussfeld ? Să țină minte ! O formă specială de avarie !

O avarie intelectuală, de arhivar! Și pentru ce să îți mînte?

GODIEU: Nu știu. Poate că sînt îngerul înregistrator. Cel care ține socoteala timpului trecut și răbojul faptelor împlinite.

COMANDANTUL: Și ce să faci cu tot gănoii ăsta?

GODIEU: Să-l preiau.

COMANDANTUL: Și crezi că vei izbuti?

GODIEU: Nu știu: e foarte mult de lucru prin veac. Dar muncesc din răsputeri. Cînd ești de jurnă n-ai încotro.

COMANDANTUL: Și cam cît durează ziua de muncă a unui înger?

GODIEU: Nici asta nu știu... Poate un veac. Poate un mileniu.

COMANDANTUL: Auzi, Moll? Iată ce se cheamă o divină exploatare a forței de muncă a îngerilor!

GODIEU: Poate că într-o zi eu și alți îngeri, mai vrednici ca mine, vom mîntui treaba. Și pămîntul, limpezit de dubori și spălat de lături, va fi cea mai strălucitoare dintre toate stelele universului.

COMANDANTUL: Asta va fi odată. Dar acum?

GODIEU: Îmi pare rău... Treaba mea sînt faptele împlinite; cele ce va să vină nu sînt în puterea mea. Înțelegeți? Sînt îngerul memoriei. Socotitorul timpului pierdut.

COMANDANTUL: Îngerul gunoaielor!

GODIEU: Din viitor nu știu decît doar cît mă lasă să ghicesc faptele care au fost.

COMANDANTUL: Pe acestea le bănuie toată lumea.

GODIEU: Poate. Dar ciți le vor ține mînte? Cine, cine, fără de ajutorul meu, va ține mînte viețile viermuind pe gunoaie, scheletele împachetate în zdrențe și zoaie; vinătăile putrezite, riia sănțuind prin piele, plăgile mucegăite, puroaiele rîncede, vîrsăturile iuți, udul sîngeriu, singele opărind locul?

MUSSFELD: Godieu!

COMANDANTUL: Lasă-l, Mussfeld!

GODIEU: Cine va ține mînte femeile răstignite, gilma buboasă a învingătorilor spintecîndu-le țarina dintre coapse, și gunoii revărsat al fuduliilor îmboboșate otrăvind la izvor oul sfînt al vieții? Cine să țină mînte foamea și diareele eterne, horcăiala încînd cuvîntul, viermii vîlmășiți prin buboaie, piinea din castane îndoiită cu rumeguș; trădarea, vrajba și hoția, tortura cu încetinitorul și omorul cu picătura; nebulia și masturbarea prăsite pe întuneric; oftatul gîuit, sudalma înăbușită cu gura în paie, și blestemul bolborosit în ceasul morții; toate patimile înnodate și învrîtejite; toată durerea lumii, toată lumea durerii?...

COMANDANTUL: Spune, Godieu, spune, odată tot trebuia să le aud și eu pe toate!

GODIEU (rătăcit): S-a întors cineva din camerele de gazare, de la gura cuptoarelor, să spună pentru neuitare ce se în-tîmplă acolo?

COMANDANTUL: Nimeni.

GODIEU: Dar eu știu. Pentru că eu am fost acolo și am văzut... Și sînt încă, și vîd: copiii rușinați de goliiciunea mameilor, și fiice zdrobite de rușinea taților lor; rozele granule de ciclon introduse în țevi cu ofiicii nebănuite; gazul ridicîndu-se încet, încet, de la rasul podelei, către tavan... Și pe fața oamenilor o sută de măști vîd intrîndu-le în carne una după alta: bănuiala, presimțirea, spaima... Aud foșnetul, vîd așteptarea, simt agitația, groaza și cutremurul inimii... Aud vaietele! Și toată răsucirea trupurilor e sub ochii mei... toată goana pe verticală, spre un liman nevrednic, de un minut, pe o scară în care fiice treaptă plînge, căci fiecare treaptă e un trup în care moare un copil bătrîn, o femeie nedesăvirșită, un bătrîn copilărit în nebulie. Vîd lupta cea infricoșătoare, gîuirea, cățărutul, zvircolirea, încleștarea, sîngerările, excrețiile, convulsiile, tresăririle, pulsațiile, nemișcarea, moartea și urîțenia cea verde-liliachie. Stîns e horcăitul și rumoarea. Începe tăcerea celui dinți minut... După. Cînd ideile canibale au devorat oamenii.

MUSSFELD: Eu nu i-aș îngădui...

COMANDANTUL: Știi destul de multe, Godieu, prea multe chiar și pentru un înger. Și zici că ai fost acolo... înăuntru?

GODIEU: Dar bineînțeles!

COMANDANTUL: Și ce ai mai văzut?

GODIEU: Piramida.

COMANDANTUL: Piramida?!

GODIEU: La bază femeile, copiii și bătrînii care n-au avut putere să se cațere mai sus, după o gură de aer, sau au fost trași în jos de către cei puternici, și îngropați la temelie. O piramidă încuscînd podeaua cu plafonul. Așa au încremenit: pe verticala spasmului agonice. Încălecați, încleștați cu o mie de picioare și de miini! O lavă violacee, iruptă și împietrită. Și așa se încălecau de ziceai că sînt gata să răzbească babilonic, talaz, și turn, și scară, pînă în poarta cerului.

COMANDANTUL: Disting la tine, Godieu, o sămîntă de înger răzvrătit.

GODIEU: Și uite așa, tot holbîndu-mă, fie că m-a coleşit oboseala, fie că m-am îngreșat deodată de marea greață a morții, fie, pur și simplu, că m-am împiedicat, am căzut printre leșuri. Și în clipa aceea l-am văzut!

COMANDANTUL: L-ai văzut?!... Pe cine?

GODIEU: Cum, pe cine?... Pe el!...

COMANDANTUL: A, înțeleg... El!

GODIEU: Stătea pe un scăunel, la colț, și privea...

COMANDANTUL : Un scăunel ? !
MUSSFELD : De scăunel, e sigur... Și eu am stat pe el.
COMANDANTUL : Va să zică, susții că l-ai văzut !
GODIEU : Dar bineînțeles !
COMANDANTUL : Și cam cine bănuie că era ?
GODIEU : Acum, că mă întrebați, îmi vine a crede că era tot un înger !
COMANDANTUL : Înțeleg... Cum s-ar spune, un coleg.
GODIEU : S-au poate că eram chiar eu. Numai că priveam de vizavi.
COMANDANTUL : Se-ntimplă ! Și ce făceai... de vizavi ?
GODIEU : Ce să fac ? Stam eu toiagul între genunchi și priveam mormanul. Și eram trist de moarte.
MUSSFELD : Cred și eu ! O stivă de morți nu-i un sac de barabule.
COMANDANTUL : Vesel nu puteai să fii ! Cu toate astea, sint de părere că nici măcar o fantomă nu poate să reziste într-o încăpere saturată de ciclon ! Hm, ce spuneți ? Ați văzut vreodată careva ieșind de acolo vreun șoarece viu ?
GODIEU : Așa-i, știu, n-a ieșit ! Dar eu vă spun ce am văzut. Moșul s-a ridicat... Știți, cum se ridică oamenii bătrini : parcă-l dureau toate oasele. Parcă îl surpa un vechi reumatism. Semăna cu bunelul meu, Dumnezeu să-l ierte. Dar, bineînțeles, nu putea să fie bunelul. Nu de alta, dar poate că eram eu. S-a ridicat, cum vă spuneam, și a ieșit. Tocmai atunci s-au deschis porțile, au năvălit sonderiștii cu furtunurile în mină și cu măștile pe față, să spele morții de sânge și de murdărie... Și a apărut și domnul Oberscharführer Mussfeld. Moșneagul a trecut chiar prin domnia-sa, cu capul plecat, îngîndurat, zidit în mutismul lui, dar domnia-sa nici n-a băgat de seamă... A început să înjure : că la ce atîta zăbavă, că ce, au înnebunit, de lucrează cu încetinitorul ?
MUSSFELD : Asta cam așa-i : cam sudui, Doamne, iartă-mă !
COMANDANTUL : Și spui că l-ai văzut ! ?
GODIEU : Da.
COMANDANTUL : Poate ai visat !
GODIEU : Poate.
COMANDANTUL : Și l-a mai văzut careva din echipă ?
MUSSFELD : Eu nu. Și-mi pare rău : merrita !
GODIEU : Nu știu, nu cred că l-au mai văzut... Poate, Schild, de la extracții !... Se pregătea, mi-a spus, să smulgă un dinte de aur, dar cînd să bage cleștele în gura căscată, s-a așternut o umbră ca și cum s-ar fi aplecat careva să i se uite peste umăr. Însă, cînd a întors capul, nu era nimeni.

COMANDANTUL : Și ai fost cumva și în foc, la crematorii ?
GODIEU : Dar bineînțeles ! De cîte ori am ars ! De cîte ori am fost cenușa subtilă pe care Vistula o poartă s-o înece în mare ! De cîte ori am simțit fumul miro-sind a om pe care vînturile țînturilor ăstora îl azvîrlă dinaintea lui Dumnezeu...
COMANDANTUL : Ah, ah, ce înger răzvrătit îmi ești !
GODIEU (*cu ochii închiși, urmărind în sine o viziune*) : Într-un hîrdău de cenușă începe toată Europa.
COMANDANTUL : Știi cum se numește operația asta, Godieu ?... Reducerea în volum a popoarelor.
GODIEU : Cu o mină iau cenușa unei famillii și o semăn în pămînt nearat.
COMANDANTUL : Să îngrași pămîntul cu propriul tău cadavru, acesta e ultimul serviciu pe care îl poți face.
GODIEU : Disperarea cea îndelung băulitoare, toată mizeria înfricoșată a omului e sub ochii mei ! Și, răbdător, îi înregistrez fiecă nuanță. Și, lacom, mă îmbib cu ea. Și, hrăpăreț, nu mai voi să las nimănu, nimic. Oriunde aș fi, partea cea mai divină din mine e acolo unde suferința nu mai are nici margini, nici martori, nici cuvînt. Acolo sint și acolo stau eu față.
COMANDANTUL (*îngîndurat*) : Ești tare nebun, Godieu, ești tare nebun ! Și Dumnezeu știe de ce-ți ascult trîncăneala și nu te trimite dracului, în camera de gazare. Probabil, din curiozitate, Godieu, curiozitatea teribilă de a afla din gura deținuților mei ceea ce gîndesc, și nu îndrăznesc să spună, milioanele de ființe care îmi trec prin mină spre gazare. Și, totuși, aici ai să ajungi și tu : de nu te va împușca Mussfeld, sau Moll, va trebui să mă milostivesc eu însuși.
GODIEU (*întîrziat pe cărările memoriei*) : La asta m-am gîndit și eu.
COMANDANTUL : Foarte bine, Godieu, foarte bine. Dar te-ai gîndit și ce înseamnă un înger care se autodenunță ?... Asta e ca și cum te-ai sinucide, cu mina înmănușată a lui Mussfeld. Are voie un înger să se sinucidă ?
GODIEU : Habar n-am.
COMANDANTUL : Spune și tu : ce încredere să mai am în tine cînd aduci atît de puțîn a înger și semeni atît de mult a om ?
GODIEU : Asta așa-i. E greu să aveți încredere. Mă tem că va trebui, într-adevăr, să mă omoriți. Numai de v-ar fi folosul cît osteneala !
COMANDANTUL : Nu, Godieu, n-am nici un chef să te omor. Măcar dacă n-ar fi decît pentru ca să nu fac pe placul dușmanului... Și noi — nu-i așa, Godieu ? —

noi sîntem duşmani! Şi, pe urmă, cred că am mai multă nevoie de informaţiile tale, decît ai tu de gloanţele mele.

GODIEU : Informaţiile mele ?

COMANDANTUL : Bineînţeles ! Dacă e vorba să-mi fii de folos, şi eşti cu adevărat un înger înregistrator, cred că cel mai bun lucru pe care l-ai putea face în calitate asta ar fi să-mi faci rost de niscaiva informaţii. Pe onoarea mea, cred că aş fi primul ofiţer din lume care va fi izbutit să recruteze pentru serviciile sale secrete un înger informator.

GODIEU : Un înger informator, asta vrei să fii ?

COMANDANTUL : De ce nu ? Să se auto-denunţe, de asta, dragul meu Godieu, e în stare aproape oricine ; informaţii interesante, însă, nu oricine ne poate furniza.

GODIEU : Dar dacă nu mă veţi împuşca pe mine, cine va muri în locul meu ?

COMANDANTUL : Fii liniştit : se vor găsi destui alţii !... Mussfeld, ia vezi, cîţi îngerii fac acum coadă la uşă ?

MUSSFELD (*se duce de aruncă o privire pe uşă şi se înapoiază*) : Vreo şase, şapte.

COMANDANTUL : Ai văzut, Godieu ? Nu de martiri ducem lipsă, ci de informatori.

GODIEU : Şi eu... cu să fii un spion şi un denunţător ?

COMANDANTUL : De ce nu ? De ce, adică, n-ai face din cînd în cînd şi pentru dracu' ceea ce faci în tot veacul pentru Dumnezeu ? Un informator nevăzut, pe care gloanţele nu-l ating, pe care cîinii nu-l simt, şi pe care serviciul de antropometrie nu-l poate identifica, un spion care poate pătrunde oriunde, oricînd şi, pe deasupra, să mai fie şi în zece locuri deodată — ăsta este exact omul ce ne trebuie. Crede-mă, ar fi minunea cea mai neînsemnată pe care ai putea s-o faci pentru noi.

GODIEU : Nu sînteţi primul care cere asemenea minuni.

COMANDANTUL : Ai dreptate, Godieu, dar nu sînt, cred, nici ultimul care să fie atît de îndreptăţit să le ceară. După cum ştii educaţia mea strict raţională nu-mi îngăduie să cred nici în Dumnezeu, nici în îngeri. Ba e de mirare că tu, care eşti un om de ştiinţă, poţi să crezi.

GODIEU : Eu am o seuză : sînt nebun.

COMANDANTUL : Ei, vezi, eu nu sînt ! Şi deci nu cred. Pentru ca să cred, dragul meu, am nevoie de dovezi. Acum, în ce mă priveşte, sînt cum nu se poate mai măgulit să discut cu însuşi reprezentantul lui Dumnezeu în lagăr. Dar dacă, într-adevăr, eşti plenipotenţiarul lui, nu e firesc să-ţi cer să-mi înfăţişezi imputernicirile ? Ei, bine, o minune tocmai asta ar fi : echivalentul unei scrisori de acreditare.

GODIEU : N-am la îndemînă nici o minune... În afară, doar, dacă (*cu naivă viclenie*) am putea socoti drept o minune faptul că, tot vorbind cu mine, v-au trecut durerile de cap.

COMANDANTUL (*suspicios*) : De unde ştii tu că mă doare eapul ?

GODIEU : Asta nu-i nici o minune : o spuneţi atît de des încît o ştie toată lumea.

COMANDANTUL : Şi zici că nu mă mai doare ? (*Ascultînd îngîndurat în sine însuşi*.) Ciudat, abia acum bag de seamă : durerile, într-adevăr, m-au lăsat. (*Cu un suris luminat de conştiinţa vicleniei*.) Dar asta ar putea să fie şi efectul unei sugestii legate de prezenta ta, nu-i așa ?

GODIEU : Să zicem, atunci, că e o minune faptul că ştiu tot ce se petrece în lagăr.

COMANDANTUL : Crezi ? Cu un strop de experienţă şi cu niţică imaginaţie, se poate face inventarul tuturor ticăloşiiilor şi durerilor. Nu, Godieu, eu am nevoie de minuni ceva mai consistente. Hai, Godieu, nu fi atît de avar : o minune, numai una !

GODIEU : Nu-i vorba de avariţie !

COMANDANTUL : Înţeleg : sîntem prea mulţi ! Şi minunile nu suportă martori. Bine, Godieu, ai să faci o minune exclusiv pentru mine !... Mussfeld ! Moll !...

MOLL (*ridicîndu-se*) : Eu, dacă aş fi în locul dumneavoastră...

COMANDANTUL : Lasă sfaturile, Moll. Şi ieşiţi afară, şi să veniţi numai cînd am să vă chem ! (*Plutonierii ies.*) Acum e bine ? De crezi cumva că mai pot să-ţi dau vreo mîină de ajutor... vreo sugestie... La nevoie, ţi-aş putea spune şi un secret. Ce-ai zice, de pildă, dacă ţi-aş mărturisii că am văzut totuşi fantoma ?

GODIEU (*atent*) : V-aş răspunde că poate sînteţi bolnav !

COMANDANTUL : Poate... Poate că de asta şi am nevoie de o minune ! Ei bine, am să-ţi mai spun un secret...

GODIEU : Oh, secretele domniei-voastre sînt foarte primejdioase.

COMANDANTUL : Bineînţeles că sînt ! Dar nu trebuie să te temi. La urma urmei, nu e prima oară în cariera dumitale de medic cînd ţi se încredinţează un secret, nu-i așa ?

GODIEU : Dar nu ar fi mai bine să-l încredinţaţi medicului-şef ?

COMANDANTUL : Cui, lui Mengele ? În nici un caz. Ța e un timpit. Şi mai e, probabil, şi un denunţător. Şi, apoi, cu dumneata am avantajul că te pot omorii oricînd.

GODIEU : Asta, așa-i : e un avantaj.

COMANDANTUL : Atunci, ascultă cu luare amînte... Acum trei zile a avut loc o inspecţie a generalului inspector von Schwarzenberg.

GODIEU : Da, ştiu.

COMANDANTUL : A venit într-o mașină de campanie cam răpciugoașă și verzuie. Mi-a prezentat ordinul. A inspectat în-tregul lagăr... barăcile, crematoriile, bucătăriile, magaziiile, atelierele, umblătoarele... totul.

GODIEU : Perfect normal.

COMANDANTUL : În tot acest răstimp n-a făcut nici un comentariu, nu mi-a cerut nici o părere, nu mi-a solicitat nici o lămurire, n-a notat nimic, n-a făcut un gest, n-a scos un cuvânt. Șoferul lui oprea ici și colo, parcă după un plan dinainte stabilit... Nu și-a îngăduit nici un răgaz. N-a vrut să ia nici măcar o gustare. Seara a plecat. Nici măcar nu mi-a răspuns la salut... Ce părere ai ?

GODIEU : Credeam că veți vorbi de o boală... Dar asta e o chestiune de serviciu, nu o simptomatologie.

COMANDANTUL : A doua zi, vorbind cu Berlinul, am pomenit de numele generalului inspector von Schwarzenberg. Dar am avut impresia că nimeni nu știe nimic.

GODIEU : Poate că e vorba de un secret de stat.

COMANDANTUL : Așa mi-am spus și eu. Am căutat totuși ordinul de inspecție...

GODIEU : Și, bineînțeles, nu l-ați găsit.

COMANDANTUL : Adevărat. De unde știi ?

GODIEU : Nu v-am spus oare că faptele trecute îmi vorbesc fără nici o dificultate ?

COMANDANTUL : Da, nu l-am găsit. A dispărut ! Sau poate că nici măcar nu mi-a fost lăsat.

GODIEU : Înțeleg.

COMANDANTUL : Cîteva întrebări discrete puse autorităților din jurul Auschwitzului m-au stupefiat de-a binelea : nicăieri nu fusese semnalată mașina răpciugoașă și verzuie, nimeni nu văzuse la față un general von Schwarzenberg.

GODIEU : Poate că e totuși vorba de un secret de stat.

COMANDANTUL : Poate. Dar n-ai impresia că acest general-inspector cam aduce a spion ?

GODIEU : Asta așa-i : cam aduce.

COMANDANTUL : Poate chiar a fantomă !

GODIEU : E o idee !

COMANDANTUL : Ei bine, fii atent, Godie-u, poți să-mi spui acum cine a fost acest von Schwarzenberg ?

GODIEU : Cine știe... poate că a fost un înțger !

COMANDANTUL : Un alt înțger ! ?

GODIEU : Poate am fost eu însumi.

COMANDANTUL : Iarăși tu ? !

GODIEU : Nu m-aș mira defel.

COMANDANTUL : N-aș zice că-i semeni !

GODIEU : Cred și eu ! O uniformă îți poate schimba și sufletul, darmite chipul !

COMANDANTUL : Un înțger în uniformă S.S. ? !

GODIEU : De ce nu ? Oricum mijloc e bun pentru ca să pătrunzi într-un lagăr.

COMANDANTUL : Și ordinul cu ștampila ?

GODIEU : Asta-i o bagatelă ! Ce mare lucru pentru un înțger să facă rost de o hirtie cu antet și ștampilă ?

COMANDANTUL : Și ești sigur că ai fost von Schwarzenberg ?

GODIEU : Sigur de tot ! Nu. Asta, nu !... Știi, bănuiesc că întruchipările mele nu prea comunică. Așa că nici nu-i de mirare că nu prea știu una de alta !

COMANDANTUL : Ei bine, dacă ai deveni acum, în fața mea, generalul inspector von Schwarzenberg, aș crede orice.

GODIEU : Îmi pare rău. Dar ce rost are să mă mai schimb în von Schwarzenberg, cînd sînt von Schwarzenberg, în persoană ?

COMANDANTUL : Bine, dar asta nu-i nici o minune !

GODIEU : Ba este, cum să nu fie ? Numai că nu credeți în ea. Nu v-am spus eu ? !

COMANDANTUL (*zîmbînd, încăpățînat*) :

Godie-u, de ce oare nu vrei să faci o minune adevărată ? Sau nu ești în stare !

GODIEU : Ba, cum de nu ! Dar toate minunile mele au cusurul ăsta că sînt explicabile. Și, de aceea, n-o să vă convingă nici una.

COMANDANTUL : Bănuiesc, Godie-u, bănuiesc... Dar de ce totuși n-ai încerca ? Oare viața ta nu merită o minune ?

GODIEU : A mea ? Nu.

COMANDANTUL : Dar a celorlalți care așteaptă la ușă ? Fă o minune și-i grațiez !

GODIEU : Nu cred că-i puteți grația...

COMANDANTUL : Nu crezi ?!... Nu pot ?!... Mussfeld ! Moll ! (*Plutonierii reintră.*)

Ați auzit ?... Nu crede ! Nu pot ! Zice că nu pot să grațiez !

GODIEU : Nu, nu puteți. Ați dat un ordin. Acum sînteți obligat să împușcați. De nu pe mine, pe ei, de nu pe ei, pe ceilalți !

COMANDANTUL : De fapt, ai dreptate, Godie-u, n-aș fi crezut că un înțger poate să aibă un cap politic și înțelegerea exactă a mobilurilor. Dar ăsta e adevărul : sînt prizonierul propriilor mele ordine, adică prizonierul propriului meu lagăr. Dacă tu ești înțgerul plimbăreț, înseamnă că ai de dincolo de ușă sînt niște impostori și trebuie să-i împușce pentru că m-au înșelat ; dacă nu ești tu înțgerul cu pricina, înseamnă totuși că înțgerul hoinar s-ar putea să se afle printre ei și atunci iarăși trebuie să-i împușce, pentru ca să nu risc să-l scap. Ei bine, — ce să fac ? — am să-i împușc !... Godie-u, poți împiedica ceva ?

GODIEU (*obosit de moarte*) : Nu, nu pot.

COMANDANTUL : Nu poți să faci pentru ei nimic, nici o minune !

GODIEU : Nici una.

COMANDANTUL : Nu cumva, Godieiu, îi lași să moară pentru ca să-i poți învia ?

GODIEU : Cândva, când eram mai tânăr, am avut orgoliul, la masa de operații, să cred că aș putea învia și morții... Dar azi nu mai sînt nici tânăr, și nici orgolios. Nimic nu pot.

COMANDANTUL : Atunci, ce fel de înger păzitor mai ești și tu ? Ce; și pe cine păzești ? (*Plutonierilor.*) Dați-mi procesul verbal !... Așa... Evangheliile astea se cuvine să rămînă secrete. (*Ilupe hîrtiile.*) Pînă în ziua minunilor ! Și acum, Mussfeld... du-te de-ți împușcă îngerii ! (*Îl vede șovăind.*) Ce e ?

MUSSELD : Nimic... Mi-am pierdut mănușa !

COMANDANTUL : Ce tabieturi de ășasin !... Poftim, ia-o pe a mea ! (*Îi azvirle o mănușă. Mussfeld o prinde și iese.*) Și tu, Moll... Lovitura de grație ! (*Moll iese. Comandantul se pregătește să-l urmeze.*) Și amintește-ți, Godieiu, că asta e singura minune pe care ai izbutit-o pe ziua de azi : să rămîi în viață. Poți s-o treci pe răbojul tău ! (*Dă să iasă. Dar se aude un oftat și privește peste umăr.*) Ai spus ceva, Godieiu ?

GODIEU (*bui măcit*) : Nu, nimic. Credeam că aud foșnetul unei aripi. (*Comandantul îl privește lung, gînditor, și iese. Bătrînul a rămas singur, cu capul în piept, cu brațele atîrnînd neputincioase.*) O, Doamne, cînd eram copil și mă durea gîtul, mă freca mama cu o alifie neagră și-mi descinta... „A fost odată o babă care a avut șapte feciori... Din șapte au rămas șase (*împușcătură*), din șase au rămas cinci (*împușcătură*), din cinci, patru (*împușcătură*), din patru, trei (*împușcătură*), din trei, doi (*împușcătură*), din doi, unul (*împușcătură*), și din unul, nici unul... (*împușcătură*). Nici unul !” (*Tăcere.*) Doamne, dacă există... De ce mi-ai făcut asta ?... Spune-mi ! (*Se aude un oftat.*) Ce-a fost asta ?... Cine a oftat ?... Cine a gemut ?... Ce înger zboară în jurul meu ?... Doamne, nu-mi lua mințile de tot ! Nu știu altă rugăciune decît jurămintul lui Hipoerat... Și nu știu să mă rog nici pentru vii, nici pentru morți... (*Înaintînd încet, căutînd în jur, de parcă ar dansa un dans sacru într-un mister inițiativ.*) Dar, de-ai pogorit aici, printre morți, dă-mi semn să știu... (*Se oprește lingă masa de autopsie... Șovăie, ridică lințolul, atît cît să descopere un obraz, și privește intens.*) Ce idee, Doamne ! Altădată îmi vorbeai dintr-un tufiș aprins, acum preferi o față moartă... De ce ?... Sau nu ești moartă ?... Ți-au fluturat genele ?... Ai puls ?... Respiri ?... Deschizi ochii ?... (*Sprîjinind capul țetei în palma mîinii drepte.*) Bună dimineața, biata mea fetiță... Cine te-a adus aici ?

FATA (*ca un ecou îndepărtat*) : Cine ?

GODIEU : Cineva a trebuit să te aducă, nu ?

FATA : Cine ?

GODIEU : Ai fost bolnavă ?

FATA : O, da... foarte bolnavă.

GODIEU : Și pe urmă ?

FATA : Pe urmă ?

GODIEU : Da, ce s-a întîmplat pe urmă ?

FATA : Am murit.

GODIEU : Înțeleg... te-ai ascuns.

FATA : O, nu, am murit.

GODIEU : Da, crezi ? Cine știe, poate că-ai murit ! Dacă spui tu... Cînd s-a întîmplat asta ?

FATA : Nu știu... Poate că ieri...

GODIEU : Ieri ?

FATA : Poate că azi... Nu, azi nu ! Era noapte. Ne-au dus la baie...

GODIEU (*atent*) : Baie ? !

FATA : Ne-au dezbrăcat... Ne era foarte rușine... Erau și copii, și tați, și bunici...

GODIEU : Înțeleg.

FATA : Și pe urmă s-au închis ușile... Și cineva a început să plîngă... Și pe urmă a fost un răcnet, un vuiet... Și o învălmășeală, și un întuneric, și un vaier, și un înec... Și-am plîns.

GODIEU : Și pe urmă ?

FATA : Nu ți-am spus ? Am murit.

GODIEU : Ești sigură ?

FATA : Da' bineînțeles ! Nu se putea să nu mor !

GODIEU : Atunci, cum se face că vezi, și auzi, și simți ?

FATA : Da, e foarte ciudat... N-aș fi crezută că am să mai văd... Acum știu ce s-a întîmplat cu mine !

GODIEU : Bineînțeles că știi.

FATA : O minune !

GODIEU : Da, fetițo, asta e : o minune. Și, dacă nu mă înșel, asta trebuie să fie tocmai vreuna din minunile mele. Și știi după ce o recunosc ? Nici n-o să-ți vină a crede !

FATA : După ce ?

GODIEU : Toate minunile mele au o explicație.

FATA : Și minunea asta are și ea o explicație ?

GODIEU : Bineînțeles ! E de mirare numai cum de n-am băgat de seamă cînd am făcut-o. Se vede, biata mea fetiță, că cele mai frumoase minuni sînt tocmai acelea pe care nu știi cum le faci. (*Ușa se deschide încet și înăuntru se strecoară Șnert și Nyiszli. Își dau seama de ce se întîmplă și rămîn incremenți locului, să nu strice vraja elipei, să nu sperie copilul și bătrînul.*)

FATA : Ciudat !... Nu te-am văzut nici odată.

GODIEU : Poate că m-ai visat.

FATA : Poate. Dar atunci de ce nu-mi amintesc că te-am visat ?

GODIEU : Se-ntîmplă. Cine-și poate aminti toate visele ?

FATA : Și de ce nu-mi amintesc cine ești ?
 GODIEU : Și asta se întâmplă. Nici eu nu-mi amintesc întotdeauna cine sînt.
 FATA : Foarte ciudat !... Unde m-oi fi aflînd aici ?
 GODIEU : Aici ?... O, nu trebuie să te sperii. Aici ești într-un fel de spital. Un spital pentru repararea îngerilor bolnavi.
 FATA : Și patul ?
 GODIEU : A, da, patul...
 FATA : De ce e așa de sus ?
 GODIEU : Așa sînt paturile pe aici : sus !... E cam tare, nu ?
 FATA : De ce e patul de piatră ?
 GODIEU : Nu e de piatră. E de marmură.
 FATA : Și de ce e de marmură ?
 GODIEU : Chiar așa, de ce o fi de marmură ? Știu eu ? ! Poate că sîntem într-un palat.
 FATA : Asta nu se poate.
 GODIEU : De ce să nu se poată ?
 FATA : Nu ți-am spus ? Pentru că am murit.
 GODIEU : A, da, mereu uit !... Atunci, poate că am nimerit într-o poveste.
 FATA (*gînditoare*) : Într-o poveste ?...
 GODIEU : Sau, poate, într-un vis... Depinde ! Cum preferi !
 FATA : Nu cred.
 GODIEU : De ce nu crezi ?
 FATA : Nu vezi ?... Gratiile !... Seamănă asta a palat ?
 GODIEU : Așa-i, n-am băgat de seamă.
 FATA : Și nici a prinț nu prea semeni !
 GODIEU : Și asta-i adevărat : nu prea seamăn. Dar de ce nu semăn ?
 FATA : Pentru că ești bătrîn.

GODIEU : Asta-i : urît și bătrîn ! Dar de ce n-ar exista și prinți bătrîni ?
 FATA : Pentru că atunci cînd îmbătrînesc ajung regi.
 GODIEU : Atunci, poate că sînt un rege !
 FATA : Nu. Ești prea urît îmbrăcat.
 GODIEU : Poate că anume m-am îmbrăcat așa... N-ai auzit de regi care se îmbracă în straie de cerșetori și umblă pe ici și pe colo să cerceteze cum mai merge lumea ?
 FATA : Ba da, dar tu nu ești regele și asta nu-i cetatea ta.
 GODIEU : De unde știi ?
 FATA : Acum știu unde am nimerit.
 GODIEU (*mîhnit*) : Unde ?
 FATA : N-ai să te sperii ?
 GODIEU : Nu.
 FATA : Nu simți a ce miroase ?
 GODIEU : Parcă...
 FATA : Nu cumva miroase a om prăjit ?
 GODIEU : Oare ?
 FATA : Acum știi unde sîntem ?...
 GODIEU : În beciul căpăunului !
 FATA : Nu... Într-un lagăr !
 GODIEU (*buimăcit*) : Care lagăr ? Păi nu era vorba că am murit ? Se poate oare să murim și să nu scăpăm de lagăr ?
 FATA : Ba da, am scăpat. Numai că asta e altul. Înțelegi ? (*Capul îi recade pe palma lui Godieu.*) Altul ! (*Își trage lințoliul peste cap și izbucnește în plîns.*)
 GODIEU (*incet*) : Altul ? Care altul ? (*Dă cu ochi de Nyiszli și de Șnert.*) Ați auzit ? Altul ! (*Și tustrei stau în jurul copilului acoperit în lințoliu și-i ascultă încremențiți plînsul subteran.*)

ACTUL III

ȘNERT : Nu cumva... (*Nyiszli descoperă jata cu băgare de seamă. Intră Zager, Kapo-ul, Holz și Monk.*)
 KAPO : Ce se întâmplă ?
 NYISZLI : Și-a pierdut cunoștința.
 HOLZ : Și eu care mă temeam că au curățat-o.
 NYISZLI : De ce s-o curețe ?... Șnert, o injecție !
 HOLZ : Va să zică, șiretlicul a mers. O să-și revină ?
 NYISZLI : O să-și revină !
 KAPO : Parcă ar fi moartă.

NYISZLI : Trăiește...
 KAPO : Nu s-ar zice.
 NYISZLI (*făcînd injecția*) : Numai că trăiește ca un fir de iarbă : fără conștiință.
 ȘNERT : Știți... (*Scoate la iveală o cutie.*) I-am adus o conservă bună, de carne.
 NYISZLI : Dacă vrei s-o omori !
 ȘNERT : De ce s-o omor ?
 NYISZLI : În starea ei, prea mult nu poate să mănince.
 MONK (*scoate o bucată de piine*) : Dar o felie de piine ?

NYISZLI : Cel mult o supă.

ŞNERT : Ai naibii să fie dacă nu-i aduc o supă.

NYISZLI : Poate găseşti un pic de lapte.

ŞNERT : Mein Gott ! De unde să fac rost aici, în crematoriul, de o vacă de muls ?

NYISZLI : Nu-i nevoie de nici o vacă...

De niţel lapte conservat !

ŞNERT : A clipit !

KAPO : Ți s-a părut.

HOLZ : Şnert, dacă se trezeşte și dă cu ochii de nutra ta de idiot își dă sufletul de tot.

GODIEU : De ce stați și-i priviți goliciunea ?
(*Se ridică, se apropie, îi dă pe cealaltă deoparte și acoperă fata, gelos.*) Cine v-a dat voie ?

HOLZ (*blind*) : E un copil, profesore.

GODIEU : A fost, Holz, a fost.

HOLZ : Cum adică „a fost” ?

GODIEU : E foarte bătrână, Holz. Trebuie să aibă 14—15 ani.

ŞNERT : Nu i-aș fi dat nici 12... Nu trebuie să te superi, Godieu. Am văzut atitca cadavre !

GODIEU : Ea e vie !

ŞNERT : Și parcă vii, n-am văzut destule !

GODIEU : Și n-ai orbit încă ?

ŞNERT : De ce să orbesc ?

GODIEU : Să dezgolești goliciunea mamelor și a fiicelor noastre...

HOLZ : De fapt, i-ar trebui o rochie...

ŞNERT : Trebuia să-i fi oprit din boarfele în care a venit împachetată.

MONK : Am să-i aduc una de la magazie.

NYISZLI : Şnert, pînă una-alta... ia lințoliul ăla, împătorește-l o dată, coase-l pe două laturi, și croiește o gaură pentru cap.

ŞNERT : Asta-i bună ! Cu ce să cos ?

NYISZLI : Ai acolo în dulap catgut și ace !

ŞNERT : Mein Gott ! Numai croitor de datre încă n-am fost ! (*Și se apucă de treabă.*)

KAPO : Mă uit la voi... Și nu-mi vine a crede.

HOLZ : Ce te supără, Kapo ?

KAPO : Cum vă puteți voi gândi la toate fleacurile și nu vă gândiți la singurul lucru cu adevărat important ?

HOLZ : Care lucru ?

KAPO : Știți foarte bine. Și pot să vă mai spun că în lagăr a sosit un nou detașament S.S. și asta poate să însemne orice. Inspecția Comandantului, toată trîncăneala lui, chiaruciderea de adineauri a „fantomelor” care s-au predat — toate n-au alt rost decît să ne amăgească. Înțelegeți ? Ne pot lichida într-un ceas, într-o zi, într-o săptămînă... Dar moartea ne-a fost hotărîtă ! Ei, bine, a venit timpul să hotărîm ce facem.

GODIEU (*nclinîștit*) : Ce vreți să faceți ?

HOLZ : Încă nu știu, Godieu, încă nu știu. Tocmai de asta sîntem aici.

KAPO : De ce mințiți ? Știți foarte bine ce trebuie să facem !

NYISZLI : Va să zică, Kapo, nu ți-ai schimbat părerea.

KAPO : De ce, s-a schimbat oare situația ? Nu. Atunci, nici eu nu mi-am schimbat părerea. Crede-mă, doctore, omoar-o cum vrei, cu oricîtă blîndețe, dar omoar-o ! E cel mai mare bine pe care poți să i-l faci. S-o lași să ajungă încă o dată la gazare, asta ar fi prea crud.

NYISZLI : Și s-o predăm lui Mussfeld, asta n-ar fi o cruzime ?

KAPO : Dar să pui în primejdie atîția oameni, asta ce este, o binefacere ? Crezi că de aș vedea o cît de mică șansă de salvare, m-aș împotrivi cu atîta îndîjdire ?

NYISZLI : Și dacă ar exista o șansă ?

KAPO : Nu există nici una.

HOLZ : La ce te-ai gândit, doctore ?

NYISZLI : La șoseaua care trece pe lângă lagăr.

MONK : Acolo lucrează un detașament de femei.

NYISZLI : Dacă le-am putea trece copila, femeilor le-ar fi mult mai lesne s-o ascundă. Nimănu-i nu i-ar da prin minte să caute printre femei o fetiță moartă, și urma i s-ar pierde definitiv.

HOLZ : Dar cum să scoți copila din incinta crematoriilor ?

NYISZLI : Cu ajutorul lui Mussfeld.

KAPO : Și îl vezi tu pe Mussfeld făcînd trebușoara asta ?

NYISZLI : Nu, nu-l văd. Dar putem încerca.

KAPO : La urma urmei... (*Sesizînd în jurul lui o mirare.*) Fiți liniștiți, nu mi-am schimbat părerea : și acum, ca și adineauri, cred că soluția cea mai bună ar fi să predăm fata. Dar există totuși un motiv deosebit de puternic pentru care ar trebui să intrăm în vorbă cu Mussfeld...

HOLZ : Ce motiv ?

KAPO : Știe. (*Tăcere.*)

MONK : Și crezi într-adevăr că știe ?

KAPO : Fără nici o îndoială. Dacă bandiții ăștia au atîția informatori cîți bănuim noi, la ora asta Mussfeld trebuie să știe precis că avem o fată scăpată de la gazare. Și dacă tace e numai pentru ca să ne pună la încercare și să vadă dacă sîntem în stare să-i ascundem ceva. Dar mult n-o să tacă... Acum înțelegeți care e dilema ?

ŞNERT (*tot pungăbind la sacul fetei*) : Care ?

KAPO : Dacă el știe și noi tăcem, e în stare să pornească o anchetă, și ancheta poate să declanșeze lichidarea noastră imediată ; dacă el știe, și-i spunem, există șansa ca dobitocul să prefere să-și spele rufele în familie mai degrabă decît să iasă la iveală că e un paznic tîmpit și incapabil, căruia i-a fugit un mort de la gazare. Trebuie să mizăm pe ideea că nu ține să pară un tîmpit... Pe miza asta e toată

- șansa noastră. Și trebuie să ne grăbim s-o jucăm înainte ca dobitocul, înfricoșat, să-și piardă răbdarea.
- NYISZLI : Ești, așadar, de părere să-i vorbim lui Mussfeld ?
- KAPO : În orice caz trebuie să-i vorbim. Și, dacă tot trebuie să-i vorbim de fata asta, nu vād de ce, la urma urmei, n-ara încerca s-o salvăm.
- ȘNERT : Și cine va fi îndrăznețul care va risca un glonte în ceafă pentru ca să-i facă bestiei o asemenea propunere ?
- GODIEU : Eu. (*Tăcere.*)
- KAPO : Dumneata ! (*Suspicios.*) Ai devenit atât de bun prieten cu Mussfeld încît îți poți îngădui să-i faci o asemenea propunere ?... Godieu, n-ai vrea mai degrabă să ne lămurești cum se face că adineauri au fost omoriți șapte inși, în timp ce dumneata ai scăpat cu viață ?... Hm, ce lucru nemaipomenit le-ai spus de te-au cruțat ?
- GODIEU : Adevărul, Kapo, și numai adevărul.
- KAPO : Care adevăr ?
- GODIEU (*naiv*) : Că sint un inger. (*Tăcere.*)
- KAPO : Un inger !... Și i-ai spus dumneata asta Comandantului ?
- NYISZLI : I-a spus-o.
- GODIEU : De ce să nu-i spun?... Dacă sint... sint.
- KAPO : Și a fost în stare el să te creadă ?
- GODIEU : Din păcate, nu, mă tem că nu... Dar cine știe : poate că totuși m-a crezut. Altfel de ce m-ar fi cruțat ?
- KAPO : Și Mussfeld a. fost de față ?
- NYISZLI : A fost.
- GODIEU : Bineînțeles. Acum pricepeți de ce vreau să-i vorbesc eu ?
- NYISZLI (*blind*) : Nu, Godieu, nu dumneata.
- GODIEU : Dacă nu m-a omorît Comandantul, n-o să îndrăznească nici el.
- NYISZLI : Așa-i, Godieu, așa-i ! Și nici nu încapе îndoială că Mussfeld ar avea oarecari motive să se teamă de dumneata... Dar nu cumva teama asta va lucra mai degrabă împotriva decît în favoarea dumitale ?
- GODIEU (*mîhnit*) : Nu cumva credeți că-mi lipsește eurajul ?
- NYISZLI : O, nu... Diplomația. Așa că cel mai nimerit ar fi să-i vorbesc eu. Și, de altfel, nici nu mi-ar fi atât de greu pe cînt vă închipuiți... N-ar fi prima oară cînd aș sta de vorbă cu el... o dată sau de două ori i-am dat chiar unele sfaturi medicale.
- HOLZ : Și crezi serios că poți întemeia ceva pe recunoștința lui Mussfeld ?
- NYISZLI : Nu. Nimic. Dar măcar imi va îngădui să-i vorbesc.
- HOLZ : Totuși, știi ce riști !
- NYISZLI : Știu.
- HOLZ : Și știi că dacă dai greș ești un om mort.
- NYISZLI : Știu.
- HOLZ : Bine, atunci încearcă... O dată și-a mers șiretlicul cu mortul pentru autopsie ! Poate ai să mai izbutești o dată.
- KAPO : De data asta, nu.
- ȘNERT : Și de ce nu ?
- KAPO : Singur nu va izbuti nimic.
- MONK : De ce singur ? Cu Dumnezeu vor fi doi.
- KAPO : Dumnezeu e mare, dar și el are uneori nevoie să fie ajutat ca să te ajute.
- MONK : Și cine vrei să-l ajute pe Dumnezeu, Kapo... tu ?
- KAPO : De ce nu ? Nici recunoștința, nici diplomația, nimic degetul lui Dumnezeu, nimic n-o să-l urnească pe Mussfeld. Cu el trebuie vorbit altfel. Și numai eu știu cum.
- HOLZ : Și de ce crezi că numai tu știi cum ?
- KAPO : Pentru că amîndoi, Holz, amîndoi sintem niște ucigași.
- HOLZ : Asta e singurul tău argument ?
- KAPO : Mai am unul. (*Tăcere mare.*) Lucrăm de mult împreună. Eu am jefuit pentru el, el a ucis pentru mine. (*Tăcere.*) Așa-i că n-ați fi bănuit ?
- NYISZLI : Mai ai și alte argumente ?
- KAPO (*scoate din buzunar un disc mic de metal*) : Știi ce-i asta ? (*Semn unanim din cap.*)
- NYISZLI : Știu. Deși n-am văzut încă nici-odată.
- KAPO : Atunci, privește bine... E aur. Aur dentar. Dinții odată smulși, sint topiți, trași în discuri și expediați la Berlin. Între topitorie și expediția dispar mai totdeauna cîteva bucăți. Avem șapte bucăți, nu-i așa, Holz ? Le-am strîns cu gîndul la evadare. Dar ce nu știți e că am fi putut avea nouă... Două le-am furat eu. Dacă Mussfeld le vrea, i le dau. Poate că răscumpărarea unui copil le va șterge de tot singele. Sau nu aveți încredere ?
- HOLZ : Nu ne-ai spus nimic, Kapo, care să nu fi știut dinainte.
- KAPO : Zău, Holz ? Atît de multe știi ?
- HOLZ (*calm*) : Da, știu. Și probabil că și tu știi tot atît de bine ca și mine că sintem într-un loc și într-un ceas în care nu ne leagă decît aceeași spaimă și același țel. Dacă ceilalți n-au nimic împotriva, eu îți dau votul meu. (*Tăcere.*)
- ȘNERT : Aș vrea să-ți pun și eu o întrebare, Kapo... La urma urmei, de ce te omori tu atîta : de mila fetei, de mila noastră ?...
- KAPO : Nu, nu de mila voastră !... De mila mea. Ca să scap de aici nu se poate

decit împreună cu voi. Singur sint neputincios. HOLZ are dreptate: ne înarudește numai aceeași nevoie.

MONK: Nu s-ar zice că ai cine știe ce scrupule.

KAPO: Dacă aș fi avut, aș fi fost mort încă de acum patru ani. (Cu o privire circulară.) Credeți cumva că greșesc?

HOLZ (calcându-și pe inimă): Nu, nu greșești. Mă întreb numai de unde ai agonisit o asemenea inimă.

KAPO: De unde? ... Am făcut destul rău în viața mea, ca să am curajul de a face și nițel bine.

ȘNERT: Atunci e în regulă!

HOLZ: Bine, văd că nu sînteți cine știe ce fericiți, dar sînteți de acord. (Rece.) Și acum, Kapo, spune-mi: cum ai de gând să procedezi?

KAPO: Cum să procedez? ... Am să-i spun, firește, că am fata. (Tăcere.) De ce mă priviți așa?

GODIEU: Cum, adică...

HOLZ (întunecat): Vrei să-i spui că ai fata?

KAPO: Nu înțeleg... Vreți să-i cer s-o salveze și în același timp să nu-i pomenească nimic de ea?

GODIEU: N-ai să faci asta!

KAPO: Ba da, bătrîne, am s-o fac.

GODIEU: N-ai să poți!

KAPO: Am să pot. Și cred chiar că ar trebui să mă grăbesc.

HOLZ: Și o să-i spui și unde e copila?

KAPO: Nu-i Mussfeld atît de prost să pună întrebări de prisos. Oricum, știe foarte bine și el: multe ascunzători nu sint pe aici.

ȘNERT: Și vrei să-i pomenești cumva și de noi?

KAPO: Am fost de acord, Șnert, că sint un ticălos, dar nu-mi amintesc să vă fi spus că sint un dobitoc. Fiți liniștiți, voi lua asupra-mi toată răspunderea.

HOLZ: La urma urmei, ce vrei să-i spui?

KAPO: Vorba lui Godieu: adevărul. Și adevărul e că o fată a scăpat de la gazare.

MONK: Numai atît?

KAPO: Și că, bineînțeles, am ascuns-o, și că vreau să stau de vorbă cu el.

NYISZLI: Și ai să-l poftesci să vină aici?

KAPO: Știți cumva vreun loc mai sigur unde se poate vorbi mai ferit?

HOLZ: Și cu fata ce facem? Afară nu mai putem s-o scoatem!

KAPO: Nu, afară, nu! Cred că cel mai bun lucru ar fi s-o ducem dincolo, în „cămara cu morți“.

HOLZ: S-o ascundem, adică, printre femeile moarte?

KAPO: N-am pretenția că e o idee grozavă... Dar, dacă Nyiszli a reușit s-o dea o dată drept un cadavru, nu văd de ce n-am reuși și noi.

MONK: S-o așezăm pur și simplu pe cadavre?

KAPO: Cu toții trăim pe cadavre, Monk.

MONK: Dar o fată vie printre leșuri?

KAPO: Oricum aparține mai mult morților decît viilor.

HOLZ: Bine, văd că te-ai gîndit la toate...

KAPO: Un Kapo fără cap e pierdut... Credeți că am greșit pe undeva?... Ce spui, doctore?

NYISZLI: Nu, n-ai greșit.

GODIEU: Eu... eu am încredere.

HOLZ: Vrei să-i vorbești singur?

KAPO: Vrea cineva să fie martor?

MONK: Doctore... am impresia că fata trage cu urechea.

NYISZLI: Iată că a făcut ochi!

GODIEU: Biata mea fetiță!... Nu vrei să te ridici și să umbli? (Sprijină fata și fata se ridică în capul oaselor, stringînd înțolul la piept.)

NYISZLI: Îmi dai voie, Godieu?... Ești trează de mult?

FATA: Da.

NYISZLI: Și ai auzit cumva ce am vorbit?

FATA: Da.

NYISZLI: Cred că nu te temi de noi... Știi că-ți sîntem prieteni, nu-i așa?

FATA: Da.

NYISZLI: Ai putea să stai în șezut?

FATA: Nu știu.

NYISZLI: Vrei să încercăm?

FATA: Da. (O sprijină. Fata se ridică în șezut, dar rămîne în mijlocul mesei de autopsie, sprijinită de doctor și de sonderiști.)

NYISZLI: Va să zică, putem sta așa, da?

FATA: Da.

NYISZLI: Te simți mai bine? (Senu din cap.) Ți-e mîntea limpede? (Alt semn.) Vrei să ne spui cum te cheamă?

FATA: Elsa.

NYISZLI: De unde ești?

ELSA: Din Roma.

NYISZLI: Mai ai în lagăr pe cineva?

ELSA: Au murit.

NYISZLI: Nu mai ai pe nimeni?

ELSA: Nimeni.

NYISZLI: Bun. Va să zică, ți-e mîntea limpede. Ai priceput despre ce am vorbit adineauri cu prietenii mei?

ELSA: Da.

NYISZLI: Așadar, știi că vrem să te salvăm! (Elsa dă din cap.) Nu va fi lesne, dar vom încerca... Numai că trebuie să fii cuminte și să ai încredere în noi. (Senu de înțelegere din partea jetei.) Elsa... peste puțin va veni Mussfeld... Bineînțeles, nu se cade să te vadă. Cum nu avem unde să te ducem, vrem să te ascundem dincolo... Acolo sint niște femei moarte... Vrei să-ți fac o injecție și în tot timpul asta să dormi fără grijă?

ELSA: Nu. Am dormit destul.

NYISZLI: Dar n-o să-ți fie frică de morți?

ELSA (obosită): Și eu am fost moartă.

NYISZLI: Nu uita: orice s-ar întimpla să auzi, va trebui să taci.

ELSA : Oare nu din tăcere vin ?
 NYISZLI : Și dacă Mussfeld va deschide ușa, va trebui să faci pe moarta.
 ELSA : Pe trei sferturi și sint.
 GODIEU : Oricum, nu trebuie să-ți fie fri-că... Atît timp cît eu sint aici nu trebuie să te temi de nimic.
 HOLZ : Ce vrei să spui ?
 GODIEU : N-a pomenit Kapo-ul de un mar-tor ?... Eu am să fiu martorul lui.
 KAPO : Un ucigaș și un nebun ! Vom fi cea mai strașnică pereche de avocați din cîți s-au prăsit sub soare.
 NYISZLI : Șnert, gata rochia ?
 ȘNERT : Gata ! Numai să croiesc deschiză-tura pentru cap ! (Cu o foarfecă mare taie, pe fundul sacului pe care l-a cusut, o gaură.) Gata, s-a făcut ! Prințesa e ser-vită. Balul poate să înceapă.
 GODIEU : Vrei să te îmbrac cu, Elsa ? (Semn de acceptare. Bătrînul îi trage „sacul“ peste cap.) Așa, fata mea. Și acum, vin' cu mine ! (O ia în brațe.) Șnert, deschide ușa !... Și tu, Kapo, adu-l pe Mussfeld. (Iese cu Elsa în brațe, ur-mat de Șnert.)
 MONK : Dacă Mussfeld va da peste ea o va împușca imediat.
 HOLZ : N-o să-i treacă prin cap că e atît de aproape.
 KAPO : Și dacă fata n-o să aibă putere să rabde ?
 NYISZLI : O să aibă... De fapt, e atît de epuizată că nu m-aș mira să leșine sau să adoarmă.
 HOLZ : Bine, ce s-a hotărît e hotărît... E timpul să plecăm.
 NYISZLI (căt-re Kapo) : Vezi, Kapo, ai grijă de Godieu, să nu facă vreo prostie.
 MONK : Dumnezeu să vă ajute !
 KAPO : Dacă există, Monk ! Dacă există !
 MONK : Există, Kapo, și ai să-l auzi azi vorbind cu gura ta.
 KAPO : Intr-un minut, v-ați evaporat cu toții ! (Iese.)
 HOLZ : Ieși tu, Monk... (Monk iese.) Și dumneata, Nyiszli ! (Nyiszli iese. Holz aruncă o privire spre ușa de la „cămară“.) Grăbește-te, Șnert ! (Iese. Șnert reintră, urmat de Godieu.)
 ȘNERT : Au și plecat ?
 GODIEU (inchizînd ușa în urmă cu băgare de seamă) : Au plecat. (Se privesc atenți.)
 ȘNERT : Ai emoții, bătrîne ?
 GODIEU : Eu ?... Pareă am pleca la un drum. N-ai impresia ?
 ȘNERT : Chestiunea e să nu ajungem pe lumea cealaltă.
 GODIEU : Știi... rușii au un obicei frumos. Înainte de pleacă careva la drum, se așază și se reculeg în tăcere. Întotdeauna mi s-a părut că asta e un fel de rugă-ciune sau de îmbrățișare comună... Nu vrei, Șnert, să stai oleacă cu mine ? (Se așază.)

ȘNERT : Bine, dacă vrei dumneata... (Se așază.) Numai că ar cam fi timpul s-o șterg. (Tăcere.) Ei, de-acu', gata... Rămii cu bine, bătrîne... Și ia seama ce vor-bești !
 GODIEU : Nici o grijă, Șnert ! N-oi fi eu mare diplomat, dar întotdeauna am fost un bun psihiatru. Și ce este oare psihia-tria dacă nu o diplomație în luptă cu spiritul tenebrelor ? (Șnert îi face un mic semn de adio și iese.) Și acum, Doamne, ce are să mai fie ? (Se ridică greoi, se îndreaptă încet către ușa de la cămară și o întredeschide binîșor. Cu degetul pe buze.) St, nici un cuvîntel, fetița mea... (Inchide ușa, revine pe scaunul lui și așteaptă... Atunci intră Mussfeld și Kapo-ul.)
 MUSSFELD (cu mina încă pe clanță, cu un semn din cap către Godieu) : El ce caută aici ?
 KAPO : E martorul meu... Cel care ingri-jește fata.
 MUSSFELD : Aha ! Îngerul ! (Scrutîndu-i atent.) Va să zică, voi amîndoi... (Inchide, în fine, ușa și privește în jur.) Unde sint morții din zori ?
 KAPO : Acolo unde dorm morții de aseară.
 MUSSFELD (ocoloște încăperea pînă ajunge în dreptul ușii ce dă în odaia de ațuri și o deschide brusc. Privește cităva vreme, în cele din urmă o închide) : Și fata unde-i ?... V-am întrebant !
 GODIEU (cu o mină liniștitoare pe brațul Kapo-ului, șoptit) : Lasă-mă întîi pe mine. (Tare.) Mussfeld... Nu te mai doare brațul ?
 MUSSFELD (uluît) : Ce spui ?
 GODIEU (blind, totuși nu fără oarecare autoritate profesională) : Ți-am spus : stai jos ! (Mussfeld se așază.) Pari foarte agitat și n-aș vrea ca din cauza mea, sau a bietului nostru Kapo, să pătēști ceva.
 MUSSFELD (stupefiat) : Ce să pătēsc ?
 GODIEU : Poți să știi ? S-ar putea, de pildă, de enervare, să faci o comoție, cum s-ar spune, să te pălească damblaua și să te pomenești direct în iad.
 MUSSFELD (gînditor) : În iad ? (Căt-re Kapo.) Care iad ? Ce vrea de la mine ?
 KAPO (cu un zîmbet neliniștit) : Nu știu, zău. Asta nu era prevăzut.
 GODIEU : O, nu e vorba de iadul banal al lui Belial. Adevăratul iad e aici. La crematorii.
 MUSSFELD (gînditor) : La crematorii, Godieu ?... N-ai impresia că mă cam ameninți ? (Căt-re Kapo.) Hm, nu ți se pare ?
 GODIEU : Ce să fac ? Dacă așa e regula jocului !
 MUSSFELD : Și dacă în loc să dambla-gesc și să ajung la crematoriu, vă curăț pe amîndoi ?
 GODIEU : Asta nu se poate.

- MUSSELD (blind) : Godieiu, știți bine că ești cam nebun... Nu vrei să vorbești mai deslușit? De ce să nu se poată?
- GODIEU : Pentru că dacă eu și Zager nu ieșim viu de aici, vei fi denunțat Comandantului că ai salvat o femeie de la gazare și că ai încercat s-o scoți din lagăr.
- MUSSELD : Ce idee timpită!
- GODIEU : Ei, nu-i chiar așa de timpită dacă poate să omoare un om ca dumneata.
- MUSSELD : Trebuie să fii destul de nebun ca s-o poți închipui.
- GODIEU : În privința asta, slavă Domnului, nu se poate spune că nu sînt destul de nebun.
- MUSSELD : Va să zică, am salvat o femeie... Poate chiar o evreică!... Și să mai spună careva că sînt o bestie! Și așa putea să aflu și eu pentru ce am făcut-o?
- GODIEU : Foarte simplu: pentru că era ibovnica ta.
- MUSSELD : Aiurea! Cine ar putea să creadă?
- KAPO : Oh, în privința asta, domnule Oberscharführer... Știți, întotdeauna se găsește un dobitoc plătit să creadă orice.
- MUSSELD : De data asta, nu! Și știți de ce?... Pentru că de zece ani (*izbucnește în ris*), de zece ani încoace sînt complet impotent. (*Ride.*) Așa-i că nu v-ați așteptat la așa ceva?
- GODIEU (*nișel derutat*) : Așa-i, nu ne-am așteptat. Dar asta nu prea schimbă lucrurile. Cel mult vei fi socotit un impotent pervertit.
- MUSSELD (*amuzat*) : Și dacă totuși nu vor crede?
- GODIEU : Atunci, vor crede, să zicem, că ai fost cumpărat.
- MUSSELD : Eu !?.. De cine, de niște păduchioși ca voi? Cu ce?
- GODIEU : Cu aur.
- MUSSELD : Aiurea! De unde să se găsească la mine aur?
- GODIEU : Nici o grijă: vor găsi.
- MUSSELD : Unde?
- GODIEU : Oriunde!... În haine, în cameră... Poate chiar că există și o tainiță!
- MUSSELD (*nedumerit*) : Ce tainiță?
- GODIEU : O tainiță cu aur! Și pe lingă aur: un costum civil și o legitimăție pe nume străin, cu fotografia dumitale. Cele mai bune dovezi că intenționezi să trădezi și să dezertezi!
- MUSSELD : Bine, dar nu există nicăieri o asemenea tainiță!
- GODIEU : Ba, de ce să nu existe? Există!
- KAPO (*cu un suris*) : Asta, cam așa-i... De ce să nu existe?
- MUSSELD (*către Godieiu*) : De unde știi?
- GODIEU : Pentru că eu însumi am pregătit-o. Și am pregătit-o anume pentru ca să te compromit și să te pun la zid.
- MUSSELD : Să mă bată Dumnezeu dacă mai știu ce să cred... Nebun ești sau ticălos?
- GODIEU : Prefer nebun. Bineînțeles, ar fi inutil să mă omori... Cei care te vor denunța cunosc tainița tot atît de bine ca și mine și o vor indica fără greș!
- MUSSELD (*stăpîindu-se*) : Și crezi că ar îndrăzni cineva să mă denunțe?
- GODIEU : A, crezi că nu se va găsi cineva care s-o facă?... Dar cei care te-au denunțat Comandantului că te îmbeți în fiecare noapte?... Și, apoi, ia stai și gîndește-te: cîți îngeri ai împușcat acum un ceas?
- MUSSELD : Șapte.
- GODIEU : Miine vor fi alți șapte și, dacă va trebui, în fiecare zi, pînă la sfîrșitul lumii, se vor găsi șapte drepti care să moară. Și tu crezi că un înger bătrîn ca mine n-a putut să găsească șapte inși pe care să-i înarmeze cu un denunț impotriva ta? Nici măcar nu vor trebui să se prezinte... Un denunț anonim e un fitil la fel de bun ca oricare altul!
- MUSSELD (*rinjind*) : Cum s-ar spune: sînt minat ca un pod strategic! Și îngerul denunțator stă gata să apese detonatorul! (*Către Kapo.*) Ce spui de toate astea?
- KAPO : Bine chibzuit! Nouă, ăstora, mai hîrșiți în rele, nu ne-ar fi trecut prin cap o trebușoară atît de strașnică!... Un singur cursur are bomba asta: nu există.
- GODIEU (*„trădat“*) : Cum, adică, „nu există“?
- KAPO (*blind*) : Dragă doctore, crezi oare că domnul Oberscharführer e atît de ageamiu să creadă că într-un interval de un singur ceas, de cînd a apărut fata, ai avut răgazul să găsești tainița, s-o umpli cu aur, să faci rost de o legitimăție, de o fotografie și de haine civile, și să mai găsești și șapte inși cărora să le împărtășești secretul?
- MUSSELD : Bineînțeles, nu-s chiar atît de ageamiu!
- KAPO : Deși, domnule Oberscharführer, siguri de tot nu putem fi. La urma urmei, cursa asta putea să fi fost pregătită cu mult înainte — așa, din nevoia de răzburare — iar apariția fetei să-i fi dat doar ideea de a o folosi cu un ceas mai devreme și pentru un țel mai înalt.
- MUSSELD (*clătinat*) : Mda, și asta e cu putință! (*Exasperat.*) Dar, în definitiv, ce vrei de la mine? Că ceva vrei voi, nu-i așa, Godieiu?
- GODIEU : Bineînțeles!
- MUSSELD : Ce?
- GODIEU : Da, asta-i întrebarea! Ce? Că, de vrut, am vrut noi parcă ceva. Dar nu mai știu ce... Hm, ce vrem noi, Kapo?
- KAPO (*neliniștit*) : Copilul, Godieiu, lata.
- GODIEU : A, da, fetița... Adică, care fetiță?

MUSSELD (*către Kapo*): Și vrei să mă faci să cred că nebunul ăsta a avut atita tărie de judecată să completeze împotriva mea?

KAPO: Nu, nu vreau... Deși, la drept vorbind, de la un nebun te poți aștepta la orice. Dar de ce să ne gândim dacă „bomba” lui Godieu există sau ba? Eu pot să vă ofer ceva mai de preț și nu începe îndoială că ce vă ofer eu există.

MUSSELD: Ce?

KAPO (*scotînd discul de aur*): Asta!... Nu e prima oară cînd vedeți așa ceva, nu? Dar e prima oară cînd vi se oferă două bucăți... Și fiecare bucată cîntărește 160 de grame. Nu, nu trebuie să mă împușcați pentru ca să puneți mina pe aur. Vi-l dau de bunăvoie. Tot. Adică, deocamdată un disc, că la mine n-am decât unul.

MUSSELD: Ce vrei să cumperi cu el?

KAPO: Viața fetei.

MUSSELD: Și ce garanție aș avea că mi-l vei da?

KAPO: Vi l-aș da înainte.

MUSSELD: Și dacă iau aurul și împușc fata, și vă împușc și pe voi?

KAPO: E foarte cu putință.

MUSSELD (*bănuitor*): Crezi că nu-s în stare?

KAPO: Ba da.

MUSSELD: Crezi că m-ar putea împiedica cineva?

KAPO: Nimeni.

MUSSELD (*mereu surprins*): Atunci... nu-nțeleg! Pe ce te bizui? Nu face un om ca tine un asemenea pas fără să-și ia măsuri de siguranță!... Nu cumva... Nu cumva m-ați atras într-o cursă ca să mă omoriți?

KAPO (*calm*): Dacă vroiam așa ceva puteam să vă omor de la bun început!

MUSSELD: Ei, drace, nu prea cred că ai avut ocazia!

KAPO: Cînd am intrat aici, am fost o clipă în spatele dumneavoastră. V-aș fi putut găui fără nici o greutate.

MUSSELD: Nu cred... Nu de alta, dar e foarte greu să faci să dispară un cadavru ca al meu!

KAPO: Nu chiar atît de greu!... Pe masa de autopsie, Godieu v-ar fi tăiat frumusețel, bucăți-bucățele, și în trei găleți sanitare v-aș fi cărat de-a dreptul la crematoriu. Nici măcar nu s-ar fi știut ce ați devenit. Probabil că ați fi fost dat de-zertor!

GODIEU (*nîțel senil*): Strașnică idee!

KAPO: Cît privește uniforma... Sintem cam de aceeași măsură, nu? Mi-ar fi prins foarte bine la un caz de evadare.

MUSSELD (*palid*): Și ți-a trecut prin cap așa ceva?

KAPO: Da... dar numai o clipă.

MUSSELD: Și atunci de ce nu m-ai omorît?

KAPO: Nu v-am spus?... Pentru că vreau să salvați fata. Ce să fac eu cu un subofițer mort?

MUSSELD (*profund neîncrezător*): Zager, nu cumva contezi — vorba lui Godieu! — pe faptul că ar trebui să-mi fie frică de prietenii tăi din lagăr?

KAPO: Care prieten? Un om ca mine, domnule Oberscharführer, nu are prieteni, numai firtați!... Acum, e adevărat că sînt printre ei unii care ar fi foarte bucușori să vă îneco într-un closet, sau să vă arunce de viu într-un cuptor. Dar mai întii că sînt foarte lași, și în al doilea rînd n-ar risca niciodată numai și numai pentru ca să răzbune un mort netrebnic ca mine... Nu, credeți-mă, nu se cade niciodată să ne amăgim prea mult în privința prietenilor noștri! Și, apoi, odată mort, cu ce m-ar încălzi răzbunarea lor?

MUSSELD: Și vrei tu să-mi spui că un ticălos ca tine se predă legat de miini și de picioare fără să-și ia nici cea mai mică precauție?

KAPO: Dar ce altceva aș putea să fac pentru ca să salvez fata?

MUSSELD: Zager, să nu-mi spui mie că ești tu omul în stare să te sacrifici!

KAPO: Ferească Dumnezeu! Mai întii că, dacă vă conving să salvați fata, e de la sine înțeles că sînt salvat și eu... Iar, dacă nu vă conving, și omoriți fata...

MUSSELD: Ei da, atunci ce se întimplă?

KAPO: Nu văd de ce ar trebui să mă omoriți și pe mine. Și, atunci, unde e sacrificiul?

MUSSELD (*furios*): Dar îndrăzneala ta... și amenințările tale camuflate... Nu!... Nu!... Nu!... Nu cred nimic. Ești prea ticălos... Și prea realist... și prea viclean... Nu ești tu omul care să te sacrifici... E aici o cursă, numai n-o pricepe! Auzi? Nu cred!

KAPO (*încețtat*): Mussfeld!

MUSSELD: Să nu mă tutuiești? Godieu e nebun, dar tu nu ești! Tu ești rău, și afurisit, și ucigaș. O mie de ani de ai mai avea de trăit și încă n-ai fi în stare să dăruiești un minut din viața ta!... Fiindcă nu poți! Nu ești în stare!

KAPO (*cu ochii închiși*): Mussfeld, te-ai întrebat vreodată cine sînt eu?

MUSSELD: Asta-i bună! Cine să fii? Un gunoi, o bubă neagră, jegul pămîntului, o stafie care se crede om.

KAPO: Știi tu pentru ce sînt în lagăr?

MUSSELD: Cine nu știe că ești un ucigaș?

KAPO: Dar știi și pe cine am ucis?... Ai auzit vreodată, pe vremuri, de unul care a năvălit într-o biserică cu toporul în mînă?... A spart toate odoarele cele sfinte, a omorît pastorul și a dat foc!

MUSSELD: Da, parcă îmi amintesc ceva... A făcut vîlvă mare pe vremuri... Dar nu mai știu cum îl chema.

KAPO : Să-ți spun eu ! Raumer.

MUSSFELD (*stupefiat*) : Vrei să spui...

KAPO : Da... cu sint ăla. Zager e doar numele unuia căruia i-am furat și viața și numele. Cu numele lui am ajuns aici. Nu știam pe atunci că actele lui mă vor aduce într-un lagăr.

MUSSFELD : Puteai să spui adevărul.

KAPO : Adevărul m-ar fi trimis călăului.

MUSSFELD : Și îndrăznești să-mi spui mie toate astea ?

KAPO : Dacă oricum vrei să mă omori, cui altcuiva aș mai avea timp să mă spovedesc ? Un lucru să știi : oricare mi-ar fi numele, eu tot ăla sint. Și eu sint ăla căruia difteria i-a luat doi copii într-o singură zi. Și au murit în lipsa mea... Și eu n-am fost lângă ei ! Atunci m-am certat cu Dumnezeu ! Și am pus mâna pe topor. Și cu toporul în mână am intrat în biserică.

MUSSFELD : Tu !

KAPO : Acum crezi că sint în stare de orice ?

MUSSFELD : Da... cred.

KAPO : Atunci, bagă-ți revolverul în buzunar și uită de el.

MUSSFELD : Mă întreb numai : de ce ții atât să salvezi o fată oarecare ? Și care o fi și evreică, pe deasupra !

KAPO : Să zicem că am pus un rămășag !... Dacă fata va fi salvată, Dumnezeu există.

MUSSFELD : Și tu vrei ca eu... eu, Mussfeld, Oberscharführer al companiei de pază, trăgător de elită și ucigaș cu toptanal... eu să fiu codoșul tău pe lângă Dumnezeu ?

KAPO (*intunecat*) : Da.

MUSSFELD : Kapo... tu știi ce-mi ceri ?

KAPO : Știu.

MUSSFELD : Doamne, ce de lucruri caraghioase mai potrivești și tu ! Dacă nu-l ascult, trebuie să-i omor pe amîn-loi. Dacă îl ascult, mă vor spînzura propriii mei soldați. Acum, spune și tu, Godieu, pe cine să prefer, pe mine sau pe voi ?

GODIEU : Știu eu ? !... Nu te-ai plictisit oare să te tot preferi numai și numai pe tine ?

MUSSFELD : Tocmai asta-i ciudătenia : că mereu mă prefer pe mine și mereu omor pe alții... Și cînd te gîndești că am venit aici crezînd că e rost de învîrteală ! Ca să scap de front ! Și uite că într-un singur ceas omor aici mai mulți oameni decît aș fi putut omori pe front într-un an întreg. Bunicul meu a făcut tot războiul din 1914 și n-a tras un glonte... Era un luteran cu frica lui Dumnezeu. Iar eu : trăgător de elită ! Și știi ce sint în civilie ? Cofetar ! Așa-i că nu-ți vine a crede ? Imi plăceau dulciurile ! Dar de unde să-mi treacă prin cap că or să mă pună să împușc citu-i zulica de lungă ? Și cît o să mai dureze asta ?

KAPO : Pină în ziua cînd te vor împușca și pe tine, și pe soldații tăi, pentru ca secretul să fie apărut pină la urmă.

GODIEU : În ziua aceea, bunul și inimosul nostru prieten, Oberscharführerul Moll, îți va trînti un glonte în ceală... un plumb moale de șase milimetri, care perforază bulbul, aderă la os și nu mai iese defel...

MUSSFELD (*intunecat*) : Și crezi că, dacă îți-aș salva fata, fapta asta mi-ar agonisi iertarea cuiva ?

GODIEU : Cine să te ierte, Mussfeld, eu, fata, cei vii, cei morți, Dumnezeuul evreilor, Dumnezeuul papei, Dumnezeuul lui Luther... Cine ? Te rog să mă crezi : n-am nici o împușcare să negociez inila lui Dumnezeu.

KAPO : Nu, Mussfeld, oamenii nu te vor ierta. Poate, eu. Dar la ce-ți trebuie ție iertarea unui ucigaș ?

MUSSFELD : Bine, fie și pe gratis ! Să zicem că aș fi de acord... Dar fiți atenți : n-am spus că „sint“ : Am spus : „să zicem“ !... Cam în ce chip v-ați gîndit voi să salvăm fata ?

KAPO : Dacă am seoaie-o din crematorii și am trece-o în detașamentul femeilor de la șosea, i s-ar pierde urma și ar fi salvată.

MUSSFELD : Poate că da, poate că nu... Dar mai mult ca sigur că nu.

KAPO : Adică, ce vrei să spui ?

MUSSFELD : V-ați gîndit voi cine e fata asta ?

GODIEU : Cine să fie ?

MUSSFELD : O primejdie, Godieu, o primejdie pentru oricine o cunoaște, o apără și o adăpostește ! Pentru că e destul să scape o vorbă și sintem morți.

GODIEU : Are să tacă.

MUSSFELD : Asta n-ai tu de unde să știi ! Și apoi... cum vrei să salvez o fată de care a aflat Comandantul însuși ?

GODIEU : Asta nu e adevărat.

MUSSFELD : Ba da, Godieu ! Dacă am aflat eu... a aflat și Comandantul. Informatorii noștri sint cam aceiași ! Și aceiași lucru care te-a îndemnat pe tine, Kapo, să te grăbești să mă anunți, mă grăbește acum pe mine să-i raportez Comandantului : teama de a nu fi bănuț de complicitate. Însă chiar dacă, în pofida oricărei prudențe, m-aș încumeta să scot fata de la crematorii, ce șansă, vă întreb, aș avea să izbîndesc ?... Nici una ! Înțelegeți ?... Chiar de aș vrea... n-aș putea. Pentru că nu-i cu putință. E imposibil ! Și luați seama : eu nu risc decît capul meu, voi riscați mai mult decît viața voastră : viața detașamentului de femei care ar adăposti-o, viața Sonderkommando-ului care a salvat-o și, poate, chiar viața întregului lagăr. V-ați gîndit la asta ? (*Tăcere.*) Nu se poate să nu vă fi gîndit. Dar ați așteptat să auziți asta din gura

mea. Ați așteptat ca eu să mă împotrivesc pentru ca voi să fiți scutiți de povara unei hotărâri. Dar de ce să hotărâsc eu pentru voi? Hotărâți voi, și am să fac tot ce veți hotărâ. Aștept. (Tăcere.)

GODIEU : Vrei să spui, Mussfeld, că trebuie să alegem între viața copilului și viața lagărului?

MUSSELD : Da, Godieu, tocmai asta vreau să spun.

KAPO (simțind asupra-i privirile neliniștite ale lui Godieu) : Da, bătrîne, dacă sîntem bărbați și vrem să privim adevărul în față, atunci trebuie să recunoaștem că asta e singura problemă.

GODIEU : Cum adică... vrei tu să chemăm fata și să-i spunem că trebuie să moară? (Tăcere.) Cum, se poate oare întîmpla așa ceva? Să-i spui unei fetițe care abia s-a ridicat dintre morții că trebuie să se împoieze în beznă?

KAPO (scrișnit) : De ce te miri? Oare n-ai fost niciodată obligat să spui bolnavilor tăi că sînt condamnați să moară?

GODIEU (pierdut) : Ba da, am spus... Dar nu oricui... și niciodată unui copil.

KAPO (copleșit) : Godieu...

GODIEU : Taci! (Răzvrătit.) Voi, asasinilor... ați îndrăzni vreodată să spuneți copiilor voștri că trebuie să moară?

KAPO : Poate... poate că nu e obligatoriu să-i spunem.

GODIEU : Asta-i tot ce putem, s-o omorîm fără să-i spunem? Asta-i toată mărinimia noastră?

KAPO : O moarte ușoară e un dar ceros. Nici Dumnezeu nu-i mai blind cînd își culcă robul cu o moarte necunoscută.

GODIEU : Și omorul blind ar fi mai puțin un omor? E atît de pașnic oare somnul care începe cu o injecție de otrăvă, sau cu un glonte în ceafă?

MUSSELD : Godieu... cu toții sîntem prizonierii lagărului ăstaia... Ce putem noi face? N-ar fi mai bine oare să întrebăm fata însăși?

GODIEU : Cum, să întrebăm un copil dacă vrea să moară? Să-l întrebăm numai pentru că noi sîntem atît de lași, sau atît de nebuni, și nu mai știm ce e bine și ce e rău, și nu mai știm pe cine să alegem să moară, și pe cine să trăiască? Să punem pe umerii unui copil toată povara unei hotărâri pe care atîția bărbați se grăbesc s-o lepede? Și de ce... de ce trebuie să alegem?

KAPO : Dar ce vrei să facem, să primejdum viața întregului lagăr?

GODIEU (rupt) : Nu... asta nu. Am fost învățat să salvez oameni... Dar, Doamne, pentru ce să plătească copilul ăsta? Pentru ce a trebuit să se nască, pentru ce i-ai dat minte să înțeleagă, pentru ce l-ai trimis la gazare, pentru ce l-ai crutat, pentru ce îl trimiți îndărăt?... Spune-mi, de ce? (Ușa dinspre „depozitul cu morți“ se deschide încet și, sub privirile

incrementate ale celor trei bărbați, apare Elsa, în sacul ei lung, pînă la glezne, ușor amețită, stîmjenită de lumina încăperii, șovăitoare ca flacăra unei luminări în curentul dintre două lumi.) Doamne, de ce ai trezit-o în ceasul acesta?

MUSSELD (uluit) : Va să zică, tot aici era!

GODIEU (ieșind în întîmpinarea fetei, clătînat, cu un biet zîmbet patern) : Elsa... (Ii dă mina s-o sprijine.) Ți s-a făcut frică?

ELSA (semn din cap) : Da.

GODIEU : Ai auzit tot ce am vorbit? (Sema din cap.) O, biata mea fetiță, de ce ai făcut asta? Cum să te mai lerece, și cum să te mai apăr?

ELSA : Nu trebuie să mă mai aperi.

GODIEU : De ce, nu mai ai încredere în mine?

ELSA : Nu. Tu mă chemi să trăiesc și eu nu mai am voie.

GODIEU : Cine ți-a spus asta?

ELSA : Morții... Morții din baie, morții de aici... Ei știu mai bine cine se cade să trăiască și cine nu.

GODIEU : Te vom scoate de aici, te vom duce printre femeile de la șosea și nimeni... nimeni nu va ști de urma ta.

ELSA : Și dacă cumva Comandantul a și aflat?... N-a spus el (il arată pe Mussfeld) că ceea ce a aflat dînsul știe și Comandantul?

MUSSELD : Adevărat, fetișo, musări sînt peste tot. Poate că într-adevăr Comandantul a și aflat. Dar știi ce aș putea să mai fac? Să te scot de aici, să te ascund în detașamentul de femei... Și să mă duc apoi să raportez, ca pe un lucru de nimic, că am descoperit după gazare o fată vie, că am împușcat-o, și că am trimis-o la crematoriu. Înțelegi? O execuție fictivă! N-are cum să mă controleze. Asta ar curma orice bănuială împotriva noastră și ar face de prisos orice urmărire. Totul e să ascuți de legea tăcerii.

ELSA : Și dacă nu voi fi în stare să ascult de legea tăcerii și să tac?

GODIEU : Se poate oare să nu fii în stare? Doar nu mai ești un copil. Ai cincisprezece ani.

ELSA : Da, nu mai sînt copil. Dar cine e atît de stăpîn pe mîntea și pe norocul lui?

GODIEU : Fetița mea...

ELSA : Și dacă, după toate astea, voi fi descoperită?

GODIEU : Cine, cine să te descopere, cine să te trădeze?

ELSA : Sînteți voi atît de siguri că nu mă vor trăda spaimetele, temerile, visele? Să trăiesc cu spaima că fiecare cuvînt ce mi-ar putea ieși din gură v-ar putea condamna pe toți?

GODIEU : Care toți? Pe cine, copila mea, pe cine te temi tu să nu condamni?

ELSA : Pe voi...
GODIEU : Pe noi ? ! Cei ticăloși, cei bătrini, cei putregăiți ?
ELSA : Sonderiștii...
GODIEU : Ei sînt condamnați oricum... Nici un Sonderkommando încă n-a ieșit viu de la crematoriul. Nu-i așa, Mussfeld ?
Spune-i !... Pe cine vrea să cruce ?
ELSA (cu degetul spre Mussfeld) : Pe el...
MUSSFELD : Pe mine ? !
GODIEU : Și de el ți-e milă, și de el ?
ELSA : Dar detașamentul de femei ?... Lagărul ?
GODIEU (descumpănit) : Da... lagărul.
ELSA : Cine sînt eu ca să moară oameni pentru mine ? Stă un om pe scaun și nu-ți vine a-i spune : „Scoală-te tu ca să stau eu !” Dar încă să-i spun : „Mori tu, ca eu să trăiesc !” Cum aș putea să cer altuia ceva ce mie nu-mi adaugă nimic și lui îi va lipsi cu desăvîrșire ? Nu, treaba mea nu e să trimit pe alții să moară. Datoria mea e să nasc, nu să îngrop. Și, dacă viața mea amenință viața altuia, mai bine să mor eu decît altul. Acum înțelegi de ce trebuie să mor ?
GODIEU (infinat dezolat) : Da... (Buimăcit.)
Adeică de ce da ? Doar ai să taci, nu ? E destul să taci. Și n-are să moară nimeni. Nu-i așa că ai să taci, că n-ai să spui nimănui de unde vii și cine te-a salvat ?
ELSA : Nu, nu sînt sigură.
GODIEU (speriat) : Taci, n-ai voie să spui asta, n-ai voie !
ELSA : Ba da, trebuie s-o spun... Ca să n-o spun ar trebui să fiu moartă, să mă pălească muțenia, uitarea, sau nebulia... Asta vrei tu, să înnebunesc, numai și numai ca să trăiesc ? Dar n-aș semăna, așa mută și nebulă, cu un fel de mort ? Și, apoi, de ce să ascund un adevăr pe care trebuie să-l afle întreaga lume ? Nu, chiar dacă aș putea să tac, nu sînt sigură că am să tac mereu... Nu, crede-ți-mă, cel mai bine e să mor de-adevăratelea.
GODIEU : O, Doamne, pentru ce te înverșunezi să ne convingi că trebuie să mori ?
ELSA : Dacă n-o fac eu, cine să vă convingă ?
GODIEU : Atît de tînără și ții atît să mori ? !
ELSA : Nu mai sînt atît de tînără, bietul meu rege. Tu singur ai spus-o !
GODIEU : De ce ? Cînd ai îmbătrînit ? Ai avut tu copilărie ?
ELSA : Am avut, numai că a fost scurtă ca o vacanță.
GODIEU : Ai fost tu femeie ?
ELSA : M-au făcut, bietul meu rege, lu-au făcut eu de-a sila.
GODIEU : Nici mamă n-ai fost.
ELSA : Ba da, și asta am avut timp să fiu. Numai că păpușa a murit în mine. Cei

nenăscuți seamănă cu cei morți. Mi-e pîntecul un cimitir.
MUSSFELD (pălid) : Doamne, asta nu-i firese, să tragă la beznă cu atîta putere.
ELSA : Mi-e somn, domnule, mi-e tare somn.
KAPO : Și nu ți-e frică ?
ELSA : Ba da. Dar nu vezi că nimeni nu moare de tot ?
GODIEU : Chiar crezi tu asta ?
ELSA : Nu vezi ?... Am mai murit o dată. Și pe urmă te-am întîlnit pe tine. Oare data viitoare pe cine am să întîlnesc ?
GODIEU : Doamne, vrei tu să te înapoiezi în camera de gazare ?
ELSA (șovăitoare o clipă) : Fără asta nu se poate ?
MUSSFELD (mohorît) : Se poate.
ELSA (ușurată) : Oh, atunci e bine. (Bănuitoare, către Godieu.) Cred că nu ai de gînd să-mi faci vreo injecție ?
GODIEU : O, nu... (Buimăcit.) Și de ce nu ?
ELSA : Pentru că sînt curioasă : vreau să știu cînd mor. (Lui Mussfeld.) Cînd trebuie să se întîmple, domnule ?
MUSSFELD : Cînd vrei.
ELSA : Dar, dacă cumva Comandantul o fi pe drum, ar fi mai bine să mă găscască moartă, nu-i așa ?
KAPO : Doamne, ce dureri îi înțeleptese atît de timpuriu pe copiii acestui veac ?
MUSSFELD (mohorît) : Da, ar fi mai bine.
ELSA : Atunci ar fi timpul să mor, nu ? (Mussfeld acceptă tacit.) Cum vrei să mor ?... Împușcată ? (Mussfeld acceptă.) Și n-o să mă doară ?
MUSSFELD : Nu.
ELSA : Și n-o să greșiți ?
MUSSFELD : Nu, sfinte Dumnezeule, de data asta, nu.
ELSA : Ce trebuie să fac ?
MUSSFELD (cu o privire nesigură către ceilalți) : Nu știu... (Cu o privire ocolită către ușa dinspre magazia cu morți.) Dacă vrei...
ELSA (cu un frison) : O, nu, n-aș vrea să mor printre morți... Aș vrea să merg, să merg... Să mor afară.
MUSSFELD : Bine... Atunci, ia-o înainte... deschide ușa, ieși și să nu te uiți îndărăt... și să n-ai nici o griją... că eu sînt în spatele tău.
ELSA : Nu, n-am să mă uit îndărăt. (Se îndreaptă spre ușa.) Am să pășesc și am să număr pînă la zece, ca atunci cînd m-a adormit doctorul.
KAPO : Elsa, ți-e frică ? (Fata se oprește și, fără să întoarcă capul, face semn că da.) Vrei să te țin de mină ?
MUSSFELD (cu o mișcare instinctivă aei îndepărta) : Zager !
ELSA : Nu. Nu vreau să iau pe nimeni cu mine. Acolo unde trebuie să mă duc, am să nimeresc și singură. Și acum rămîneți cu bine. Căci a venit timpul... eu să plec, voi să rămîneți. Și să nu mă plingeti, căci nimeni încă nu s-a pomenit

atit de înțeleg să știe unde e mai bine și unde e mai rău. (*Iese. Și Kapo-ul face un pas înainte.*)

MUSSFELD : Kapo !

KAPO (*cu o privire moartă*) : Am o treabă, Mussfeld... Trebuie să-i țin locul lui Dumnezeu.

GODIEU : Zager, ce vrei să faci ?

KAPO : S-o țin de mână.

MUSSFELD : Kapo, ai fost întotdeauna un om realist, știi bine că n-o poți salva.

KAPO : Nu. Dar, dacă va trebui să mă împuști înaintea ei, pot să-i prelungesc viața cu un minut.

MUSSFELD : E o nerozie !

KAPO : Fiecare face minunile de care e în stare. Nu-i așa, Godieu ?

MUSSFELD : Godieu, spune-i și tu !... Kapo !

GODIEU (*stins*) : Nu-i nimic de spus.

KAPO (*scoate la iveală discul de aur*) : Îmi pare rău, Mussfeld, mai mult de-atita n-am la mine... (*I-l aruncă.*)

MUSSFELD (*privind stupefiat „moneda” din palmă*) : Ce-i asta ?

KAPO : Mila nu-i prevăzută în bugetul lui Hitler. Și asasinarea unui prieten are un tarif destul de prost.

MUSSFELD : Kapo, pentru ultima oară...

KAPO (*atins, ireversibil, de suflul glacial al morții*) : Mussfeld, e timpul să-ți faci datoria. Și eu pe a mea. (*Iese.*)

MUSSFELD (*rămâne o clipă locului, îi aruncă o privire mohorâtă lui Godieu, își pune mânușa și-și scoate revolverul*) : Dacă există un Dumnezeu, ar trebui să mă ierte. (*Iese. Tăcere lungă.*)

GODIEU (*pierdut*) : Doamne, de ce n-am putut-o salva ?... De ce ? (*Ghemuindu-se jos, pe podea.*) Și uite că moare și nu putem face nimic. (*Întră tăcuți, unul cite unul, Holz, Șnert.*)

HOLZ : Godieu... De ce a luat Mussfeld fata ?

GODIEU : Ca s-o omoare, Holz.

HOLZ : Și de ce a ieșit Zager ?

GODIEU : Ca să moară.

ȘNERT : Ca să moară ? !

GODIEU : Când nimeni nu-i destul de liber să trăiască eit vrea, liber e să aleagă cind să moară.

HOLZ : Va să zică, nu s-a putut...

GODIEU : Nu.

HOLZ : Poate că e mai bine așa.

ȘNERT : De ce să fie mai bine ?

HOLZ : Am primit semnalul... Peste un ceas, începem.

GODIEU (*buhănit*) : Ce începeți ?... Ce mai poate să înceapă într-un loc unde sfirșesc atâtea ?

ȘNERT (*șoptit*) : Salvarea, bătrinc, salvarea.

GODIEU : Și sînteți atît de siguri că n-o să nimeriți din lagărul ăsta în altul ?

ȘNERT : De ce crezi asta ?

GODIEU : Pentru că sîntem imbarcați pe o corabie nebună...

ȘNERT : O corabie, bătrîne ? !

GODIEU : Pe orice corabie care plutește pe apa lumii, să salvezi mai întii copiii și femeile înseamnă să salvezi omului să-mînța... Numai pe corabia asta împușită, numai aici unde e abolită ordinea vieții, numai aici trebuie să moară întii copiii, apoi femeile, și abia pe urmă bărbații. O, Doamne, sîntem imbarcați pe un dric fără adresă, singura corabie din univers pe care viitorul nu are preț, pentru că omul e mai ieftin decît iarba cîmpului și singele e un suc mai netrebnic decît apa oceanelor... Cîrînd, Șnert, eurînd vine rîndul meu. Dar, mai întii, trebuie să aștept să moară Elsa.

ȘNERT : Prostii ! N-a intrat tot viitorul în buzunarele lui Mussfeld. Ai să scapi odată cu noi, și ai să trăiești pînă la o sută de ani.

GODIEU : Nu, Șnert. Nu-i profet acela ce nu-și presimte moartea. Și, iată, îți spun : mi-a venit sorocul... Auzi ?

ȘNERT : Ce să aud ? (*De afară se aude o împușcătură îndepărtată.*) Fata !

GODIEU : Nu, ăsta a fost Zager. (*Se aude a doua împușcătură.*) De data asta a fost Elsa. A murit. Acum sînt slobod să mor și eu.

ȘNERT (*ingenunchind*) : Godieu !... Sîntem aici, lingă tine !

GODIEU (*cuprînzîndu-i cu o privire*) : Da... știu... Am să țin minte. (*Moare.*)

ȘNERT (*închizîndu-i ochii*) : De acum, bătrîne, ai să dormi șase mii de ani și ochii tăi se vor deschide prîntre stele. (*Întră Nyiszli.*)

NYISZLI : Atenție ! Comandantul... Repede... Puneți mîna pe cadavru ! (*Întră Comandantul, urmat de Mussfeld și Moll.*)

COMANDANTUL : Ce se întîmplă aici ?

NYISZLI : A murit un om și am cerut o echipă care să-l ridice.

COMANDANTUL : A, Godieu, îngerul ! A murit, totuși !?... Îngerul subversiv al memoriei ! Pe el cine îl va ține minte ? Îngerul libertății ! Pe el cine l-a eliberat ? (*Brusc.*) Și cu fata aia ce a fost, Mussfeld ?

MUSSFELD (*calm*) : Nimic deosebit, domnule Comandant. Găsită în viață după deschiderea camerelor de gazare, mi-a fost predată imediat și acum două minute mi-am făcut timp și am împușcat-o.

COMANDANTUL (*privindu-l suspicios*) : Găsită în viață ? ! Te pomenești că va fi fost un înger !... Și nu ți-a tremurat mîna ?

MUSSFELD (*alb*) : Nu.

COMANDANTUL : Și Kapo-ul... De ce l-ai împușcat ?

MUSSFELD : Pentru că mi-a propus să ascund fata.

COMANDANTUL (*gînditor*) : Și n-ai vrut !

MUSSFELD : Bineînțeles !

COMANDANTUL : Și cu Godieu ce a fost, doctore ?

NYISZLI : Probabil, un infarct... Suferea de inimă de mult.

COMANDANTUL : Probabil?... Nu ești sigur?... Îi faci autopsia ?

NYISZLI : Dacă ordonați !

COMANDANTUL : Nu, e inutil... Urmele ar-pilor tot n-o să i le găsești !

MUSSELD : Ce facem cu cadavrul ?

COMANDANTUL : Luați-l ! Bine că s-a terminat și comedia asta ! Și ieșiți, ieșiți cu toții ! (*Sonderistii și Nyiszli ies.*) Mussfeld !... (*Oberscharführerul se apropie.*) A ieșit toată lumea?... Ai grijă : peste treizeci și cinci de minute va intra în incinta crematoriilor compania specială. Începem lichidarea... Ai înțeles ? Întregul Sonderkommando. (*Observând rigiditatea lui Mussfeld.*) Ce este, Mussfeld ? Unde te uiți ?

MUSSELD (*cu mâna pe revolver, indicându-i ușa de la camera cu morți*) : Nu vedeți ?

COMANDANTUL (*îngândurat*) : Ce să văd, Mussfeld ?

MUSSELD (*buiăcit*) : Nimic... Mi s-a părut că dă cineva s-o deschidă.

COMANDANTUL (*glacial*) : Mussfeld, ai fost atent la ce ți-am spus adineauri ?

MUSSELD (*neliniștit*) : Bineînțeles !

COMANDANTUL : Poți să repeți ce ți-am spus ?

MUSSELD : Dar, desigur... „Întregul Sonderkommando... Nu trebuie să scape nici unul.“

COMANDANTUL (*îngândurat*) : Nu, asta n-am spus. Dar se înțelege de la sine ! Și acum închide ușa pe dinafară ! (*Mussfeld salută și iese.*) Încă o comedie care se termină !... Moll !

MOLL : Orđonați !...

COMANDANTUL : L-ai văzut pe Mussfeld ? N-ar strica să fii și dumneata pe lângă el... Dacă i se întâmplă ceva... să aibă cine să-l înlocuiască... Ce este, Moll, n-ai înțeles ce ți-am spus ?

MOLL (*rece*) : Ba da. (*Cu o umbră de ironie.*) Mă întrebam numai cine are să mă înlocuiască pe mine.

COMANDANTUL : Fii liniștit, Moll... întotdeauna se găsește cineva în spatele cuiva. (*Moll salută și iese. Rămăs singur, Comandantul se așază pe un scaun, lângă masa de autopsie, cu spatele la ușa de intrare, obosit și meditativ. Tăcere. Umbră deasă. Și iată că ușa de la camera cu morți se deschide încet și din conul ei de umbră începe să iasă un lung șir de femei înveșmîntate în pinză de sac : descărnate, despletite, desculțe.*) Ce-i asta?... Cine, cine sînteți voi ? Cine v-a îngăduit?... (*Una poartă pe umăr o funie lungă, altele duc cite o birnă.*) Mussfeld !... Moll !... (*Dar femeile nu se simchiesc...* Cu gesturi moi, încetinite, îngheabă din piese detașate ceva care se vedește, în cele din urmă, a fi o spinzurătoare.) Ce-i asta ?

O FEMEIE : Spînzurătoarea de pe Lagerplatz.

A DOUA FEMEIE : Spînzurătoarea cu care ve fi spînzurat.

A TREIA FEMEIE : Între cer și pămînt nu ve fi al nimănuia.

COMANDANTUL : Minți ! (*Scoate revolverul și trage. Femeile dispar. Și omul, epuizat, recade pe scaun. În clipa asta, în spatele lui, pe ușa de la intrare, se sirecoară firav, numai piele și os, Monk.*)

COMANDANTUL (*fără să întoarcă capul*) : Cine-i acolo ?

MONK (*sfios*) : Eu.

COMANDANTUL (*întorcînd capul*) : Care cu?... Cine naiba mai ești și tu ?

MONK : Thomas Monk.

COMANDANTUL : Monk ? (*Cu ochii pe spinzurătoare.*) Care Monk ?

MONK : Un înger, domnule Comandant, un înger.